

LA INDÚSTRIA EDITORIAL A CATALUNYA

TREBALL DE RECERCA

CARLES MORELL I ALSINA

TERESA OBRADORS

IES MIQUEL BOSCH

CURS 2009-10

12/01/10

ARTÉS

NOTA D'AGRAÏMENT

Dedico aquest treball als qui dediquen les dedicatòries.

Agraïments a la Teresa Obradors, tutora d'aquest treball de recerca; a la Mar Valldeoriola i tot l'equip d'Angle Editorial; al senyor Ventura Viñas, antic propietari de Formviñas S.A, empresa d'arts gràfiques artesenca i a totes les editorials catalanes que van fer possible l'activitat durant la Guerra Civil.

SUMARI

<u>1.INTRODUCCIÓ</u>	5
<u>2.EVOLUCIÓ DE L'ESCRITURA</u>	
<u>AL LLARG DE LA HISTÒRIA</u>	6
2.1 <u>Realisme</u>	6
2.2 <u>Desfiguració</u>	7
2.3 <u>Vinculació fono-sil·làbica</u>	7
2.4 <u>Vinculació fono-alfabètica</u>	8
<u>3. HISTÒRIA DE L'ESCRITURA</u>	11
3.1 <u>Antecedents i naixement</u>	11
3.2 <u>Mesopotàmia</u>	12
3.3 <u>Egipte</u>	13
3.4 <u>Grècia</u>	15
3.5 <u>Etruscos</u>	18
3.6 <u>Roma</u>	18
3.7 <u>Edat Mitjana</u>	26
3.7.1 <i>El llibre en els monestirs</i>	27
3.7.2 <i>Còpia i conservació de llibres</i>	28
3.7.3 <i>Els scriptorium</i>	28
- <i>La postura</i>	29
- <i>La tinta</i>	30
3.7.4 <i>Transformació de l'edició del llibre (s.XII)</i>	31
3.7.5 <i>El llibre a Orient</i>	32
- <i>Civilització àrab</i>	32
3.8 <u>Gutenberg i la revolució de la impremta</u>	33
3.8.1 <i>Johannes Gutenberg</i>	35
3.8.2 <i>Què va fer possible l'aparició de la impremta?</i>	36
3.8.3 <i>Els incunables</i>	37

3.8.4 Difusió de la impremta.....	38
3.8.5 Període artesanal (s.XVI - XVIII).....	39
3.8.6 Editors i tipografies del XVI.....	40
3.8.7 Editors i tipografies del XVII i XVIII.....	41
3.8.8 Segle XX: Les avantguardes.....	42
<u>4.LA INDÚSTRIA EDITORIAL A CATALUNYA.....</u>	45
4.1 <u>Gremi d'editors de Catalunya.....</u>	47
4.1.1 Qui l'integra?.....	48
4.1.2 Què pretén.....	48
4.1.3 Què fa?.....	49
4.1.4 Òrgans de govern i gestió.....	49
4.1.5 Serveis que ofereix.....	51
4.2 <u>Editar un llibre.....</u>	52
3.2.1 Les editorials pioneres.....	54
3.2.2 Editorials i llibreries catalanes.....	55
4.3 <u>El llibre durant la Guerra Civil.....</u>	61
4.3.1 Paralització de les impremtes.....	61
4.3.2 El paper de la Generalitat.....	62
4.3.3 Conclusions.....	62
<u>5. ANGLE EDITORIAL: UN CAS PRÀCTIC.....</u>	63
<u>6. LA DIGITALITZACIÓ I EL FUTUR.....</u>	67
<u>7. CONCLUSIONS.....</u>	69
<u>8.BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I ALTRES FONTS.....</u>	71
<u>9. ANNEXOS.....</u>	I
9.1 <u>Arts gràfiques a Artés.....</u>	I
9.2 <u>Entrevista a Angle editorial.....</u>	VI

1. INTRODUCCIÓ

La indústria editorial a Catalunya, un tema de poc ressò entre l'alumnat, que no presenta treballs realitzats pel mateix (només a nivell universitari) i que és prou complex és el que plantejem en aquest treball de recerca.

Suprimir: que té poca anomenada

Suprimir: sona

Suprimir: jat

Ens proposem presentar de manera clara la història i l'evolució de l'escriptura al llarg de la història des dels seus antecedents i naixement, a les diverses civilitzacions com la mesopotàmica, el poble grec i romà, l'Edat Mitjana, la revolució de la impremta fins arribar al segle XX. Posteriorment el treball es centra en la indústria editorial en l'àmbit català tal com assenyalem en el títol; parlem del gremi d'editors de Catalunya, el procés d'edició i del món editorial durant la Guerra Civil. S'hi exposen casos pràctics, com el de l'editorial *Angle* i el de *Formviñas S.A.*, una antiga empresa artesenca d'arts gràfiques. Finalment, intentem entrar en el món de la digitalització i el futur de la indústria del llibre formulant hipòtesis de futur, comparacions, analitzant-ne l'evolució i canvis per comprendre la indústria contemporània.

Suprimir: S'intentarà

Suprimir: rà

Suprimir: ho

Suprimir: indica

Suprimir: es

Suprimir: arà

Suprimir: aran

Suprimir: s'intentarà

Suprimir: i intentant

El fet que aquest tema no sigui un dels més triats per l'alumnat em va cridar l'atenció i em va motivar a l'hora d'escollir-lo: el meu treball serà incomparable. Un altre factor clau és el tema que tracta: tot el sector literari, el món editorial, l'escriptura; es pot considerar un treball històric i literari. És un treball -considero- adequat per a un estudiant d'humanitats, tot i que una mica difícil d'elaborar.

Suprimir: -o dels triats-

Suprimir:

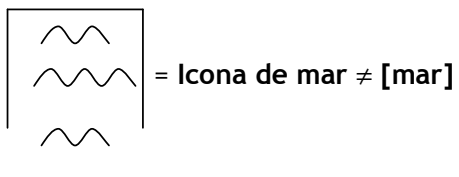
Suprimir: la branca

Suprimir: que toca

Suprimir: La tutora d'aquest treball de recerca està realitzant un màster sobre serveis editorials, així que pot facilitar-me la informació necessària.

2.EVOLUCIÓ DE L'ESCRITURA AL LLARG DE LA HISTÒRIA

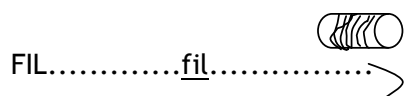
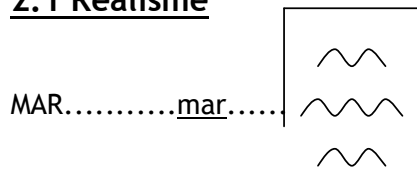
Passos que fa l'escriptura durant la història

La icona de “mar” té a veure amb la realitat del mar. En canvi, el fonema [mar] no té res a veure ni amb el mar real ni amb la icona del mar.

Passos que fa l'escriptura durant la història

2.1 Realisme

Esriptura pictogràfica. Podem associar els dibuixos amb el concepte real, saltant-nos la pronunciació. El problema és que només podem dibuixar coses dibuixables.

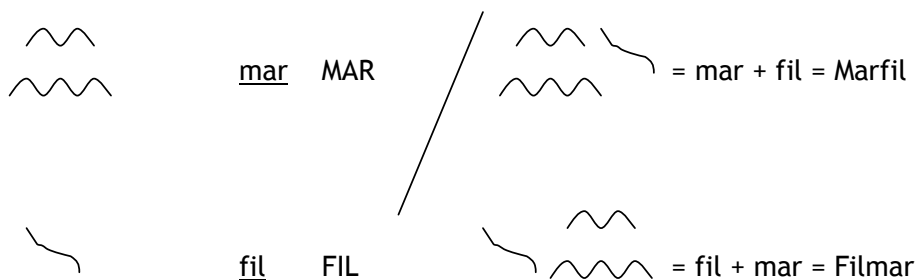
2.2 Desfiguració

MAR.....mar.....

FILfil.....

Logogrames. Amb la necessitat d'alleugerir la feina es produeix una simplificació del dibuix. Ara, el fil pot ser, per exemple, un fil o més coses. Per tant, aquests dibuixos s'han d'associar a alguna cosa, ja que per si sols no es concreten, i no hi ha més sortida que associar-los a la parla. D'aquesta manera es produeix la vinculació entre pronunciació i figures.

2.3 Vinculació fono-sil·làbica

La figura simplificada, a més de referir-se a “mar”, podia referir-se a qualsevol síl·laba que sonés igual, o semblant (fil, fill, filla, etc.) Així: “marbre”, “martell”, etc.

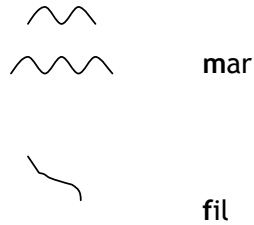
Això és molt important perquè amb l'escriptura pictogràfica hi podia haver milers de figures, amb els logogrames també n'hi havia moltes, però amb l'escriptura sil·làbica es reduïa molt el nombre de símbols (75 - 80 -110...)

A més a més, arribats a aquest punt, la vinculació lingüística es va fer molt més forta.

2.4 Vinculació fono-alfabètica

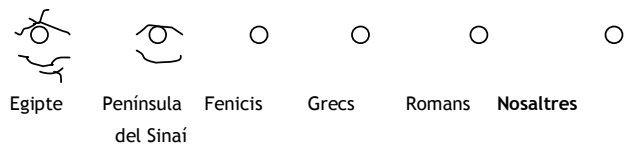
En lloc d'associar la figura simplificada amb una síl·laba va passar a identificar-se amb la lletra amb què començava la síl·laba. Així,

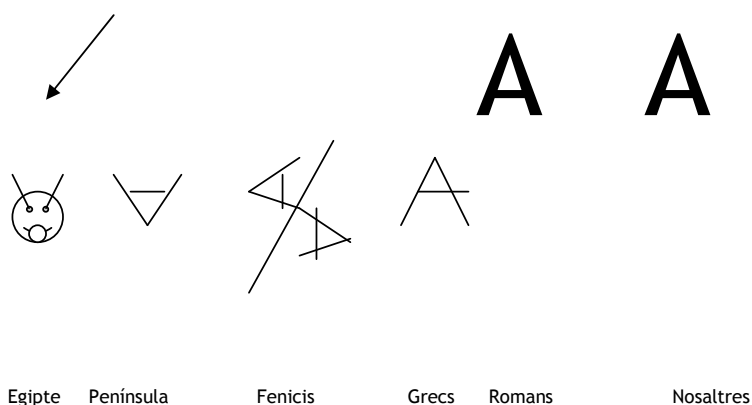
Suprimit: la

Es va produir la simplificació màxima, amb resultats d'alfabets amb dues dotzenes de figures ±.

Els egipcis ja feien servir un sistema realista i un sistema alfabètic alhora. Les nostres escriptures tenen el seu orígens en figures mil·lenàries i iconogràfiques.

Bou amb banyes

El xinès ha fet tan sols el pas de pictogrames a logogrames. El japonès també. Però a més a més hi va afegir un sil·labari.

&*14569=N

N és el dibuix esquematitzat d'una serp.

A a Ψ són tres formes diferents pel mateix fonema. Per què? Perquè a l'època dels romans es va produir la següent transformació:

1.- **A** = Capital Quadrada Romana. Segles I, II, III, etc. Usada per escriure inscripcions sobre pedra, etc.

2.- = Capital Rústica. És la que normalment feien servir.

3.- = Degut al traç, li va sortir panxeta.

4.- **α Ψ** = Així que ja feien una rodoneta amb una pal. I encara es va produir més simplificació traient el tros de pal de sobre.

Els canvis de forma de la lletra depenen:

- De l'instrument que es fa servir (pinzell, escarpa, impremta, ...)
- Del suport (pedra, pergamí, paper, papir, ...)
- De la pressa (inscripcions, notes informals, ...)
- De l'estil de l'època (modes, a vegades per decret com el cas de Carlemany).

L'únic requisit que han de tenir les lletres, tinguin la forma que tinguin, és que siguin diferents les unes de les altres; és a dir, mantenir el principi de la distintivitat.

+l qu+ +s important, +s qu+ l+s ll+tr+s siguin dif+r+nts.

Aquesta frase es pot llegir perfectament. Això justifica la variació de les lletres al llarg de la història.

3. HISTÒRIA DE L'ESCRITURA

Què és l'escriptura?

L'escriptura és un mètode d'intercomunicació humana que es realitza mitjançant signes visuals que constitueixen un sistema. Aquest sistema pot ser complet: pot expressar sense ambigüïtat tot el que pot manifestar i dir una llengua determinada, o incomplet: quan no ho pot fer.

El domini de l'escriptura i la seva lectura associada s'anomena alfabetisme. L'escriptura no deixa de ser una tecnologia, però una tecnologia inventada antigament.

Suprimit: (

Suprimit:)

Suprimit: (

Suprimit:)

Suprimit: a una altra

3.1 Antecedents i naixement

Els inicis de l'escriptura van ser molt humils i van néixer fruit de la necessitat pràctica. Encara que els homes existeixen des de fa un milió d'anys, només s'escriu des de sis mil anys ençà.

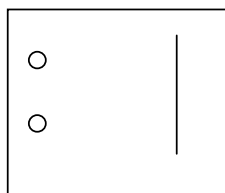
Aquesta necessitat bàsicament va sorgir del comerç, com per exemple per a l'elaboració dels rebuts per als magatzems. Ho feien en tauletes de fang d'uns 4x4 centímetres, on en una banda constaven cercles fets mitjançant la pressió que simbolitzaven el número d'articles i en l'altra hi havia el dibuix de l'article en si.

Suprimit: pura

Suprimit: re

Suprimit: ls

Suprimit: hi

“Les dues rodones simbolitzen el número d'articles i la vertical l'article en concret.”

Com a curiositat, es pot remarcar que a part de finalitats comercials, també hi havia finalitats propagandístiques: Fa 2.500 anys trobem la primera tanca publicitària, una inscripció sobre roca de 10x8 metres que segons sembla un rei mesopotami va fer-se gravar per a finalitats honorífiques.

Els **antecedents** de l'escriptura més fiables, però, són sistemes de registre comptable. Considerem com a importants els següents:

-**Bullæ**: Aquests objectes es van trobar a Mesopotàmia cap al 4.000 aC. Són petites pedres de la mida d'una taronja amb fang a l'interior i que, al sacsejar-les, sonen. Aquestes pedres serveixen com a rebut sòlid i corresponen, per exemple, al número d'articles demanats. Tantes pedres tants articles.

Suprimit: a. C.

-**Penyores d'argila**: Corresponen al Neolític, són de 8.000 anys aC. Són petites formes de fang, tant abstractes com figuratives (animals, eines...). Això implica que, d'una manera sistemàtica, es designava un signe a cada objecte (realitat).

Suprimit: nN

3.2 Mesopotàmia

L'índex d'analfabetisme era del 100% de la població abans de l'existència de la civilització mesopotàmica. Cap al 3.300 aC, van aparèixer els escrivans, una elit que dominava els sistemes d'escriptura que havien après per tradició familiar, com els oficis actuals de fuster, llauner, etc.

Suprimit: .

Suprimit: C

Suprimit: C.

Suprimit: etc.

En la història de l'escriptura, l'escriptura mateixa és atorgada per un déu, que sempre era el de la intel·ligència. Els mesopotàmics tenien com a deïtat màxima la deessa Marduk. Així, creien que una ciutat suficientment complexa no podia funcionar sense l'escriptura.

Existeixen tauletes gravades que parlen sobre l'ofici de l'escrivà i les seves dificultats. A resultes d'això, podem saber quin era el seu mètode. L'escriptura, per tant, és utilitzada també com a font històrica.

Com s'ha dit, la funció d'escrivà s'aprenia per mitjà de la tradició familiar, però també en escoles especials, on també rebien educació religiosa. Els ensenyaven

Suprimit: hi

infininitat de coses en l'àmbit quotidià. Les arrels de la planta s'utilitzen com a combustible i per a fabricar embarcacions, veles, estores, vestimenta, cobrellits, entre d'altres.

Suprimir: per

Suprimir: a

Per fer els signes, la vareta de canya que utilitzaven era d'uns 20 centímetres i la tinta era negra, molt espessa, elaborada amb pols de sutge, aigua i goma aràbiga com a fixador.

Un altre suport innovador que van aportar els egipcis a part del paper van ser els jeroglífics. Aquests són pictogrames que no representen directament l'objecte, sinó que en representen un de semblant fonèticament. Així com l'escriptura mesopotàmica anava avançant i evolucionant, els jeroglífics ja representaven la reproducció d'una llengua parlada que reflectia realitats abstractes i concretes. Això permet poder parlar de literatura i fer-ne un ús: consells per a l'agricultura, la medicina, l'educació, fer pregàries o escriure llegendes.

Suprimir: ,

Suprimir: ,

Suprimir: per

Suprimir: a

Els escribes es dedicaven únicament a l'escriptura i coneixien més de 6.000 signes. Van elaborar un sil·labari, -quasi alfabet-, amb 24 signes.

Els llocs més representatius on trobem escriptura egípcia són a les parets de les tombes i llocs inaccessibles. A priori podem pensar que es tracta d'una inscripció a mode d'epitafi, però en la majoria dels casos es tracta només d'una funció decorativa.

Suprimir: pura

3.4 Grècia

Els fenicis van ser un poble que es va dispersar per tota la Mediterrània, pel nord d'Àfrica, per la costa d'Espanya, Sicília, Xipre, Grècia i Itàlia. Així, l'escriptura grega prové de la fenícia i es va escampar per tota la Grècia l'any 1.400 aC. Els fenicis van aportar la creació de l'alfabet, tot i que s'ignora la procedència dels seus signes. L'ordre de les lletres en grec i en fenici és idèntic i la forma del grec arcaic és la forma fenícia. Els grecs van rebre 22 signes i en van fer una reconversió: van assignar-los valors més o menys semblants o adaptats. Van afegir lletres noves com ara vocals i grups consonàntics propis. Els grecs, com els romans, també feien servir les lletres per representar xifres (valors numèrics).

Els grecs van ser els primers de divulgar l'ús de la cera com a material per a l'escriptura escrivint sobre llistons amb un punxó de ferro. Més endavant es va establir l'escriptura amb punxons d'os, anomenats *graphium* (punxó per a escriure). Les tauletes s'estovaven i es cobrien de cera i podien contenir qualsevol escrit, des de declaracions de guerra, poemes, cartes, documents de negocis privats o exercicis d'escola. Algunes es preparaven amb calç i s'utilitzaven per a documents més importants. S'escrivia amb un estilet metàl·lic o d'os o un altre objecte punxant amb un extrem en forma d'espàtula amb què s'allisava o esclafava la cera. Es podia reutilitzar. Les tauletes es van utilitzar fins a l'Edat Mitjana (fins i tot hi ha tauletes del segle XIX).

En la Grècia clàssica els textos s'escrivien en rotlles o volums, fulls de paper encolats successivament. Les fibres interiors de la tija del paper es tallaven en tires fines que se sobreposaven. Aquestes capes es pressionaven o colpejaven, a fi que quedessin enganxades entre si amb el mateix suc de la planta. Una vegada assecades al sol es podia escriure damunt d'aquestes. Els fulls s'enrotllaven sobre un cilindre de fusta o os, rematat en els seus extrems per uns poms de fusta o marfil. Els marges superior i inferior del paper s'allisaven amb el títol o el contingut i solia guardar-se en caixes que s'amuntegaven en les biblioteques (*capsae*). El paper es feia servir fonamentalment per a la còpia d'obres literàries, ja que per a la vida quotidiana es feien servir les taules encerades, barates però voluminoses i fràgils.

Suprimit: n

Suprimit: .

Suprimit: C

Suprimit: que escriguessin

Suprimit: lapaven

Suprimit: picaven

Suprimit: aven

Suprimit: propi

Suprimit: elles

Suprimit: ns

Els grecs, encara que l'escriptura en un inici l'adoptessin dels fenicis, van ser els inventors del pergami, cap a l'any VII aC. El pergami era normalment de pell de be, de vaca o de cabra. El gran avantatge que va suposar el pergami va ser que s'hi podia escriure per les dues cares. Va suposar i fer possibles dos progressos: es podia escriure amb ploma d'oca, que oferia més possibilitats que la canya, i es podien plegar els fulls, cosir-los, i així van aparèixer els "còdex" (precursors dels llibres). S'anomenen còdex pels troncs (còdexs) dels arbres, perquè sosté un llibre com l'arbre les branques. El volum és un llibre (*liber*). El llibre és la membrana interior de la corfa de l'arbre que està enganxada a la fusta. Encara que el còdex es va reservar per a les edicions barates, va acabar generalitzant-se perquè era de consulta fàcil, tenia més capacitat d'escriptura, es transportava i emmagatzemava còmodament. La paginació, tal com la coneixem actualment, sorgeix en el segle XV. Abans s'escrivia un "reclam" al final del quadern que consistia a escriure al final del plec les primeres paraules del següent. No hi havia primera pàgina amb títol, sinó que l'obra començava amb una frase en tinta roja i majúscules que indicava el títol. Al final de l'obra es repetia el títol i se citava el nom de l'autor.

Suprimir: a

Suprimir: actuals

Suprimir: r

Pels volts del s. V aC ja existia l'alfabet grec amb 24 lletres i es distingia entre majúscules i minúscules. Al segle III aC es va crear l'alfabet llatí, que constava de 19 lletres.

No existia, sense dubte, el comerç amb el llibre, però existien alguns llocs dedicats a la venda dels mateixos. La difusió, la conservació i la reflexió sobre la catalogació del llibre i la crítica literària es van desenvolupar durant l'època hel·lenística amb la creació de grans biblioteques, que responien al desig enciclopèdic que es pot trobar, per exemple, en l'afany d'Aristòtil i que responien també, sens dubte, a raons de prestigi polític:

Codi de camp canviat

- A Alexandria, biblioteca creada per Ptolomeu I Sòter i constituïda per Demetri de Falcr. Va arribar a contenir 500.000 volums (en la part del *Museion*) i 40.000 en el temple de *Serapio* (*Sérapeion*). El *Museion* va ser destruït parcialment en el 47 aC.
- A Pèrgam, la biblioteca fundada per Àtal I, contenia 200.000 volums que van ser portats al *Sérapion* per Marc Antoni i Cleopatra. El *Sérapeion* va ser destruït, en part, poc després, l'any 391 pels cristians, i els últims llibres van desaparèixer el 641 amb la conquesta àrab.
- A Atenes, el *Ptolemaion* va ser la que va tenir més rellevància després de la destrucció de la Biblioteca d'Alexandria. Importants van ser també la biblioteca de *Pantainos*, cap a l'any 100, i la biblioteca d'Adrià, l'any 132.
- A Rodes, es va crear una biblioteca que va intentar rivalitzar amb la d'Alexandria.
- A Antiòquia hi va haver una biblioteca pública de la qual Euforió de Calcis va ser director fins a finals del segle III.

Suprimir: .

Suprimir: n

Suprimir: ual

Codi de camp canviat

Les biblioteques tenien els seus propis tallers de copistes i l'organització general dels llibres assegurava els treballs següents:

- Conservació d'un exemplar de cada llibre.
- Traducció
- Crítica literària per catalogar els textos de referència per a la seva còpia (exemple: la Il·líada i l'Odissea)
- Constitució de catàlegs de llibres
- La mateixa còpia que permetia la difusió dels llibres.

Suprimir: .

Suprimir: a

Suprimir: pròpia

Suprimir: .

3.5 Etruscos

Els etruscos eren un poble del nord del riu Tíber, més desenvolupat que el poble romà. L'alfabet grec els arriba a principis de segle VII aC coincidint amb la invenció del pergamí. Els etruscos van canviar l'alfabet grec pel que ara coneixem com a alfabet llatí i van canviar l'alfa i la beta per la A i la B. Dels etruscos trobem escriptura en sarcòfags o miralls escrits per darrere. Posteriorment, en el mateix segle, els romans van adoptar l'escriptura dels etruscos a mitjan segle VII aC.

Suprimir: que estav

Suprimir: s romans

Suprimir: per

Suprimir:)

L'alfabet llatí es va establir, doncs, amb 21 signes. Cap a l'any 0 s'afegeixen la Y i la Z a l'alfabet romà.

3.6 Roma

Formatat: Tipus de lletra: 12 pt, No Negreta, Sense subratllat

Els romans empraven un alfabet quasi igual que l'actual. El *dominus* podia fer copiar per a la seva biblioteca, als seus esclaus, però generalment es recorria al llibrer professional (*bibliopola* o *librarius*), que tenia diversos copistes al seu càrrec, les condicions de treball dels quals coneixem poc.

Suprimir: pròpia

Suprimir: de la qual

Quan es va desenvolupar la literatura romana (llatina) va sorgir la necessitat de comptar amb una escriptura cal·ligràfica. Al principi el que es va donar va ser la simple transposició dels antics models d'escriptura presos de l'escriptura monumental de les inscripcions sobre pedra i particularment dels que poden veure's en les commemoratives.

Suprimir: Al

Suprimir: -se

La tipografia romana registrava quatre tipus d'estils diferents. Els còdex de pergamí més antics conservats daten del segle IV dC, i gràcies a aquests se sap que les escriptures fonamentals utilitzades per als llibres d'època romana van ser la capital, la uncial, la semiuncial i la nova cursiva. Les tres primeres estan considerades lletres majúscules, tot i les seves diferències, la nova cursiva no.

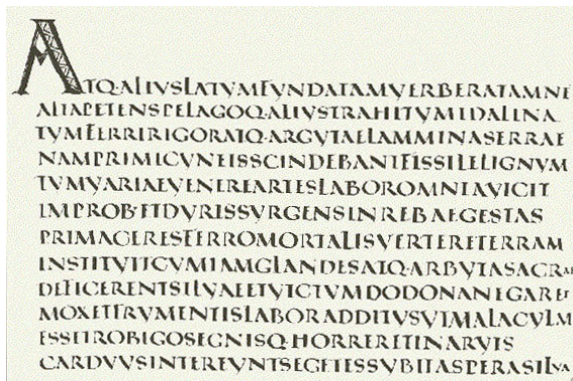
L'escritura capital és la més antiga. Són lletres majúscules, altes i iguals que s'anomenen "capitals". Es fan servir en els encapçalaments dels llibres o en les inicials dels capítols. Dins l'apartat d'escritura capital, diferenciem la capital quadrada, tan ampla com alta, presa de les inscripcions monumentals, que es va reservar per a edicions luxoses i que no se'n conserven gaires testimonis, la capital rústica o clàssica, més estilitzada que la quadrada, però també pintada o inscrita amb pergamí sobre diversos suports, amb punxó, des de marbre a bronze, i la capital comú o cursiva, més reduïda i d' un traçat més lleuger.

Suprimint: per

Suprimint: de

Suprimint: i

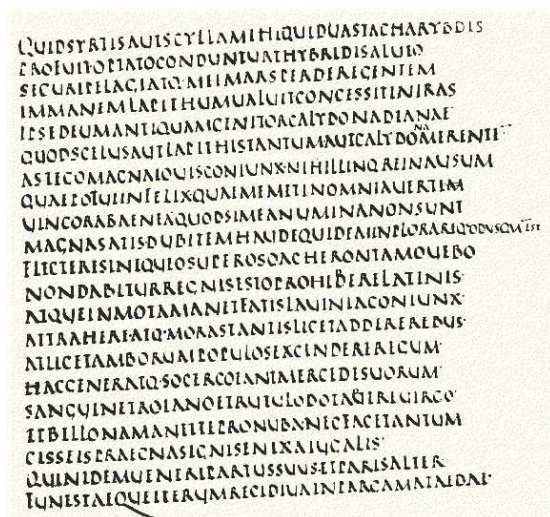
Suprimint: ar

Capital quadrada

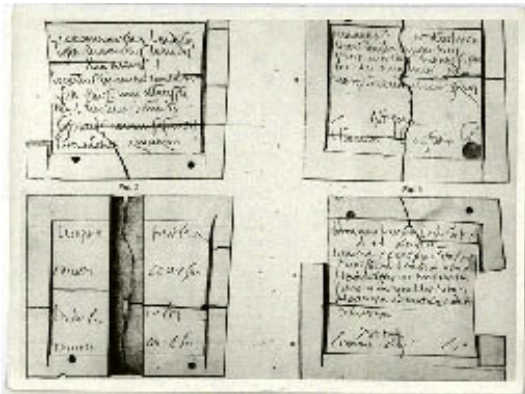
http://www2.ub.edu/contrataedium/ordit/cultura_escrita/escrip_romana/escrip_romana.htm

Formatat: Tipus de lletra: (Per defecte) Trebuchet MS,

Capital rústica

http://www2.ub.edu/contrataedium/ordit/cultura_escrita/escrip_romana/escrip_romana.htm

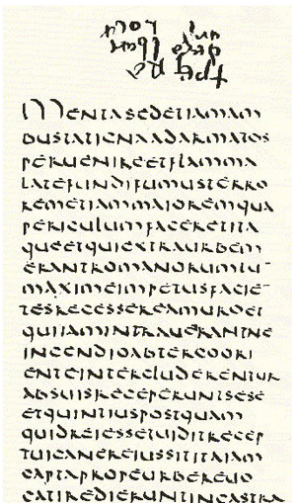

Capital cursiva

http://www2.ub.edu/contrataedium/ordit/cultura_escrita/escrip_romana/escrip_romana.htm

L'escritura uncial va aparèixer una altra forma luxosa de majúscula que, segons es pensa, és d'origen africà. La trobem en un gran nombre de manuscrits fins al segle VIII. La seva estructura de grans lletres arrodonides presenta dos greus inconvenients: era lenta d'escriure i la seva grandària permetia escriure poc a cada pàgina. És una escriptura mixta entre la majúscula i la minúscula.

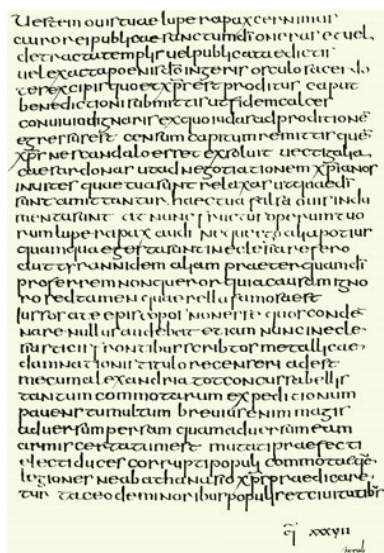
Suprimir: , està

Escriptura uncial

http://www2.ub.edu/contrataedium/ordit/cultura_escrita/escrip_romana/escrip_romana.htm

L'escritura semiuncial apareix en el segle V i va ser utilitzada principalment en els escrits cristians fins al segle IX. L'alfabet semiuncial està format per una peculiar barreja de majúscules i minúscules però la seva proporció no és sempre uniforme, és mixta: hi ha escrits on predominen les majúscules, d'altres on predominen les minúscules.

Escritura semiuncial

http://www2.ub.edu/contrataedium/ordit/cultura_escrita/escrip_romana/escrip_romana.htm

La nova cursiva o comuna nova és una escriptura minúscula de l'últim període de l'escriptura romana que va tenir una gran influència en l'Edat Mitjana. Aquesta lletra es va començar a utilitzar davant la necessitat d'introduir major quantitat de text reduint la lletra a causa de l'escassetat i encariment del paper que va generar la conquesta àrab d'Egipte en els segles VII i VIII. S'utilitzava en cartes, factures, documents comercials o administratius i obres polítiques o literàries.

Suprimir: causada per

Suprimir: i

Esctura nova cursiva

Q	g·y g s	R	r r r r
A	u u u u	B	b b b b
S	s s s s	T	t t t t
C	u u	D	x x
U		X	
E	e e e e e e	F	f f r
G	g g	H	h
I	i h	L	l
M	m m	N	n
O	o o o o	P	p p p p

Periodificació

Formatat: Tipus de lletra: 14 pt, Negreta, català

Formatat: Tipus de lletra: 14 pt, Negreta, Sense subratllat, català

	VII a.C.	VI a.C.	V a.C.	IV a.C.	III a.C.	II a.C.	I a.C.	I d.C.	II d.C.	III d.C.	IV d.C.	V d.C.	VI d.C.	VII d.C.	VIII d.C.	IX d.C.
Sistema antic																
Escriptura arcaica	■	■	■	■	■											
Capital epigràfica						■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Capital cursiva					■	■	■	■	■							
Capital rústica							■	■	■	■	■	■				
Capital quadrada											■	■				
Sistema nou																
Minúscula cursiva											■	■	■			
Uncial												■	■	■	■	
Semiuncial												■	■	■	■	■

El plom, de fàcil escriptura i manipulació, va servir de suport a unes inscripcions habitualment escrites en caràcters minúsculs i cursius (nova cursiva) amb una forma més o menys rectangular i que no excedia els 20x10 centímetres. Són textos de malediccions i conjurs contra persones, també de sol·licitud de protecció. En aquests textos s'invocaven les divinitats infernals. S'escriu amb un objecte metàl·lic punxant, però moltes vegades de dreta a esquerra o de cap per avall i contenen paraules màgiques indesxifrables. Se solien soterrar una vegada doblegades i travessades per un clau en tombes, urnes cineràries o altres llocs associats amb la mort, preferiblement llocs relacionats amb casos de mort violenta.

Un grup especial d'escriptura són les inscripcions amb grafit que podem trobar a les parets de les ciutats de *Pompeia* i *Herculano*. Estan traçades amb capital rústica més o menys cuidada amb pinzell de tall recte i pintura roja o negra generalment per retolistes professionals. Són fonamentalment cartells electorals i anuncis de jocs en l'amfiteatre. -La primera tanca publicitària de la història és de fa 2.500 anys i es tracta d'una inscripció sobre roca de 10x8 metres que segons sembla un rei mesopotami va fer-se gravar per a fins propagandístics-. N'hi ha un altre tipus més espontani realitzat també amb capital rústica però amb carbó, que donen testimoni de molts aspectes de la vida quotidiana dels seus habitants: caricatures, gladiadors, amor...

Suprimir: posen el

La gravació d'escriptura sobre pedra es realitzava de la manera següent: El *lapidarius* o *marmolarius* tallava la pedra, li donava forma i feia motlures; a continuació, l'*ordinator* en el taller de làpides, partint d'un esborrany, possiblement en lletra cursiva sobre tauletes de cera, paper o un altre material, dissenyava l'espai que ocuparia la pedra i dibuixava les línies per on s'havien de traçar les lletres. Després l'*sculptor* esculpia la pedra, realitzant una profunda incisió d'estil triangular, quadrada o semicircular, segons la secció de l'instrument. Les inscripcions en pedra es classifiquen en honoràries, que serveixen per honrar la memòria d'algú amb els monuments, les funeràries, fetes en els sepulcres per a perpetuar la memòria dels difunts, les votives, sobre objectes o monuments fets per a divinitats i les acta, transcripcions de lleis, decrets i altres documents.

Els autors de l'antiguitat no tenien cap dret sobre les seves obres publicades; no existien ni els drets d'autor ni drets dels editors. Qui volgués podia copiar un llibre i modificar-ne el contingut. Els editors guanyaven bastants diners i els autors guanyaven, sobretot, la glòria: el llibre aconseguia immortalitzar el seu autor. Això pertany a la concepció tradicional de la cultura: un autor es forma imitant uns models que tracta de millorar. L'estatus de l'autor no és percebut com un estatus absolutament personal.

Suprimir: seu

Suprimir: als quals

Suprimir: t

Suprimir: t

Des del punt de vista polític i religiós, els llibres sempre han estat censurats: els de Protàgores van ser cremats perquè negava que es pogués saber si els déus existien. D'una manera general, els conflictes culturals van propiciar una important destrucció de llibres: l'any 303, l'emperador Dioclecià va ordenar cremar tots els llibres cristians; i els cristians, al seu torn, van destruir les biblioteques. Aquestes pràctiques han estat dutes a terme durant tota la història de la humanitat. Es pot deduir que el que està en joc en aquestes lluites entorn dels llibres és: fer desaparèixer tota idea de l'adversari privant-li de la posteritat o de la immortalitat que portava implícita el contingut de la seva obra. Es colpeja brutalment un autor quan es destrueix la seva obra: és una forma de violència que pot ser més eficaç que la violència física.

Suprimir: á

Suprimir: a

Hi ha, no obstant això, una altra forma de censura menys visible, però també molt eficaç, consistent a reservar un llibre per a una elit; el llibre no és, en el seu origen, un suport per a la llibertat d'expressió, pot servir per a confondre els valors d'un sistema polític, com en l'època de Cèsar August, emperador que va reunir entorn de si, molt hàbilment, a grans escriptors: un antic i bon exemple de la manera de controlar en favor del poder polític.

L'edició d'un llibre es va desenvolupar a Roma en el segle I aC amb la literatura llatina influïda per l'hel·lenisme. Aquesta difusió influeix, especialment, la creació del cercle literari. Àtic va ser, per exemple, l'editor de Ciceró. Però el comerç del llibre va anar estenent-se progressivament per tot l'Imperi romà. El llibre es va difondre, per tant, gràcies a l'extensió de l'Imperi que va implicar la imposició de la llengua llatina en la majoria dels pobles (Espanya, Àfrica, etc.)

Suprimir: enciada

Codi de camp canviat

Suprimir: R

Les biblioteques eren privades o bé eren creades per alguns particulars. Juli Cèsar va voler crear una biblioteca a Roma: una biblioteca era, ja llavors, un instrument de prestigi polític.

Suprimir: per

L'any 377 existien a Roma 28 biblioteques, com també moltes petites biblioteques en altres ciutats. Malgrat aquesta gran difusió del llibre, no es té una idea exacta de l'activitat literària de l'època atès que milers de llibres es van perdre.

Suprimir: En

Suprimir: així

Suprimir:

Suprimir: existien

3.7 Edat Mitjana

Finalitzant l'Antiguitat entre els segles II i III, el còdex va substituir el volum. El llibre ja no era un rotlle continu, sinó un conjunt de fulles cosides, amb l'aspecte rectangular que coneixem avui. Des d'aquest moment va ser possible accedir directament a un punt precís del text. El còdex resultava més manejable, podia posar-se sobre una taula facilitant, d'aquesta manera, que el lector pogués prendre notes o escriure mentre llegia. El format dels còdex va anar millorant amb la separació de les paraules, les majúscules i la puntuació, cosa que permetia una lectura silenciosa; després es van afegir les taules de les matèries i els índexs, que van facilitar l'accés directe a la informació requerida. Va ser aquest un format tan eficaç que encara s'utilitza avui, després de més de 1.500 anys de la seva aparició.

Codi de camp canviat

Suprimit: o

Suprimit: '

El paper va reemplaçar, progressivament, el pergami:

El **pergamí** és un material fet a partir de la pell de vaca, ovella, cabra o altres animals, fabricat especialment per a poder escriure-hi a sobre. La pell segueix un procés d'eliminació del pèl, adobat i estirament per tal d'aconseguir les làmines amb les quals s'elaboraven els llibres o els rotlles a l'Edat Antiga i l'Edat Mitjana. Fou el principal material sobre el qual s'elaboraven documents a l'Europa Occidental fins a l'arribada i popularització del paper.

Formatat: català

Formatat: Tipus de lletra:
Negreta, català

Suprimit: e

L'origen del seu nom és la ciutat de Pèrgam, on hi havia una gran producció de qualitat d'aquest material. La tradició recollida per Plini a la Història Natural, segons un relat atribuït a Varró diu que el pergami fou introduït a Pèrgam sota patronatge d'Èumenes II ja que Ptolemeu V havia limitat les exportacions de paper cap a aquell país per temença que la biblioteca d'aquesta ciutat rivalitzés amb la Biblioteca d'Alexandria (vg. l'apartat de Grècia).

Formatat: català

Suprimit: explicat a

Formatat: català

Segons afirma un còdex de la ciutat de Lucca del segle VIII, l'elaboració consistia a posar les pells en calç viva durant tres dies, després s'esbandia amb aigua i després es rascaven les dues cares per a retirar les restes de pèl i carn que encara hi

Suprimit: en

Formatat: català

restessin adherides. Un cop sec es solia tenyir i l'escriba un cop l'adquiria el tallava a la mida adequada i l'acaba de polir i reparar els defectes.

Formatat: català

La vitel·la és un tipus de pergamí d'excel·lent qualitat amb una textura gairebé transparent en la qual s'escrivia o es pintava. La majoria de les obres de l'Edat Mitjana eren d'aquest paper.

Suprimit: i

Formatat: català

El paper va ser, doncs, una matèria més barata que va permetre una difusió més àmplia del llibre.

3.7.1 El llibre en els monestirs

El llibre en l'Edat Mitjana es troba en els monestirs i és escrit pels monjos.

L'any 304 innumerable llibres cristians van ser destruïts per ordre de Dioclecià. Durant els períodes convulsos de les invasions, els monestirs van poder conservar, per a Occident, textos religiosos i algunes obres de l'antiguitat. Així mateix, Bizanci va disposar d'importants centres de còpia.

El paper que van jugar els monestirs en la conservació dels llibres és bastant ambigu:

- La lectura era una activitat important en la vida religiosa, el seu temps es dividia en pregàries, treball intel·lectual i treball manual (en l'ordre dels benedictins), per exemple. Era necessari fer còpies de determinades obres; hi havia, doncs, unes *scriptoria* (plural de *scriptorium*) en molts monestirs en els quals es copiaven i decoraven els manuscrits que es guardaven en armaris.
- Contràriament al que es creu, la conservació dels llibres no tenia sempre, com a finalitat, la preservació de l'antiga cultura, sinó la d'entendre els textos religiosos amb l'ajuda de l'antiga saviesa. Algunes obres no van ser copiades perquè els monjos van considerar que eren molt perilloses. Per

- una altra part, i per necessitats d'ús, els monjos reutilitzaven raspant els vells manuscrits, destruint així obres molt antigues. La transmissió del coneixement estava centrada, sobretot, en els textos sagrats.

3.7.2 Còpia i conservació dels llibres

Malgrat aquesta ambigüitat, cal reconèixer que els monestirs, tant a Occident com a l'imperi Oriental van ser els custodios de moltes obres profanes de les biblioteques creades per Cassiodor, o per Constantí a Constantinoble. Hi havia, per tant, moltes biblioteques, però la supervivència dels llibres depenia, sovint, de les lluites polítiques i ideològiques, que comportaven, amb freqüència, les destruccions massives o els danys incalculables de les edicions (dispersió dels llibres, per exemple).

3.7.3 Els *scriptorium*

L'*scriptorium* era el lloc de treball dels monjos copistes: els llibres eren copiats, decorats, enquadernats i conservats. L'*armarius* dirigia el treball fent les funcions d'un bibliotecari.

El treball del copista tenia moltes seqüeles: gràcies al seu treball les obres circulaven d'un monestir a un altre; les còpies permetien que els monjos entenguessin les obres i poguessin perfeccionar el seu aprenentatge religiós. Era un treball laboriós: es llegia un llibre al mateix temps que es feia una escriptura apropiada per al servei de Déu. A més de fer les còpies dels seus propis llibres, els monjos també feien còpies per encàrrec.

Una còpia comportava diferents fases: preparació del manuscrit en forma de quaderns que s'unien una vegada acabat el treball, presentació de les pàgines, còpia pròpiament dita, revisió, correcció de les faltes, decoració i enquadernació. La confecció del llibre requeria, per tant, diferents artesans, que convertien un manuscrit, per aquest mètode, en una obra col·lectiva.

Formatat: Tipus de lletra: 14 pt, Subratllat

Suprimit: en

Formatat: Tipus de lletra: 14 pt, Subratllat

La postura

Formatat: català

Postura correcta del copista

Formatat: català

<http://www.pergaminum.com/caligrafia.html>

“La mà és qui escriu, tot el cos és qui ho pateix”. Un copista medieval acaba així el tractat que havia copiat. Això dóna idea dels mals que una postura incorrecta pot causar al cal·lígraf.

Formatat: català

Segons ens situem a l'Occident o a l'Orient llunyà la postura del cal·lígraf divergeix. A Orient, el cal·lígraf s'expressa dret. A Occident ho fa assegut. Un ho fa amb pinzell, l'altre amb ploma.

Suprimir: a

Formatat: català

Fins a l'edat mitjana s'escrivia quasi com qui pinta, és a dir sobre una superfície amb una forta inclinació, a la manera d'un cavallet per a teles pictòriques, potser no tan inclinat. Això permet que el cos i el cap mantinguin una posició dreta i que el braç i la mà tinguin llibertat de moviments. També es diu que aquesta postura permet un major control del flux de la tinta sobre el paper.

Formatat: català

Formatat: català

Els temps moderns porten a escriure majoritàriament sobre una superfície horitzontal, és a dir una taula plana. Això, no obstant, no impedeix els estudis i els consells sobre una correcta postura. Aquesta postura correcta depèn de si som home o dona, ja que aquesta condició comporta una manera d'asseure's, com

Suprimir: ,

agafar la ploma, com posar les cames o els braços, també s'ha de considerar la relació d'alçada entre taula i cadira en funció de l'altura de l'individu. *L'Enciclopèdia Diderot & d'Alembert*, quan parla de l'art de l'escriptura, comença precisament fent referència a la postura dels homes i, de les dones.

Això, que pot semblar banal, és, al contrari, de gran importància per al manteniment d'una bona salut. En realitat, els problemes que pot ocasionar una mala postura, són de la família dels que causen una mala postura davant de l'ordinador, l'eina cal·ligràfica de l'actualitat.

Formatat: català

Suprimit: "

Suprimit: "

Formatat: Tipus de lletra:
Cursiva, català

Formatat: català

Formatat: català

Suprimit: a la

Suprimit: l

Formatat: català

Suprimit: ,

La tinta

Tinta de l'època

Formatat: Tipus de lletra: 14
pt, català

Formatat: català

<http://www.pergaminum.com/caligrafia.html>

Formatat: català

Un dels grans secrets dels *scriptoria* monàstics, així com dels tallers medievals, era la fórmula de la fabricació de les tintes que els havien de permetre desenvolupar la seva producció literària o, per ser més exactes, de copista.

Formatat: català

Fins a la irrupció de les plomes metàl·liques el segle XIX, s'usaven tintes fetes a partir dels tanins de les escorces vegetals. La seva principal virtut és la impermeabilitat a l'aigua i una altra virtut de la mateixa importància és el seu enfosquiment amb el pas del temps, a causa de l'oxidació de la tinta.

Formatat: català

Suprimit: d'igual

Formatat: català

Són famoses les tintes obtingudes del roure (unes boletes que es fan a causa d'una malaltia que pateix el roure), que donen un color marró o sèpia força intens. També ho és la tinta obtinguda de l'escorça del castanyer d'índies, amb una tonalitat verdosa. Una altra prou coneguda i usada és l'obtinguda a partir de la pell de la magrana.

Formatat: català

Formatat: català

La tècnica és sempre més o menys la mateixa. Es dissolen les escorces vegetals en aigua, en calent o en fred, segons el cas, per tal d'extreure'n els tanins; els quals, en reaccionar amb el vitriol blau o verd (sulfat de coure o de ferro), donen unes magnífiques tintes. El seu gran problema: no són aptes per a la ploma metàl·lica, ja que la rovella ràpidament.

Una altra tinta molt apreciada és l'anomenada tinta xina, que com el seu nom indica prové de la Xina. La millor és la que es presenta en barra i que cal preparar i dissoldre sobre la pedra. Les que trobem líquides al comerç, presenten moltes dificultats per al seu ús amb la ploma metàl·lica.

Les tintes modernes, dites d'estilogràfica, són generalment solubles a l'aigua, però d'una gran estabilitat en condicions normals. Les plomes metàl·liques primer i les plomes estilogràfiques després, provocaren la gran revolució de les tintes. La química va guanyar la batalla.

3.7.4 Transformació de l'edició del llibre en el segle XII

La transformació de les ciutats a Europa va canviar, així mateix, les condicions de la producció dels llibres que van ampliar la seva difusió, posant fi al període monàstic del llibre. Aquests canvis van anar ~~acompanyats de~~ la renovació intel·lectual de l'època. Entorn de les primeres universitats es van desenvolupar les noves estructures de producció: els manuscrits de consulta servien tant per als estudiants com per als professors que ensenyaven teologia o arts liberals. El desenvolupament del comerç i de la burgesia suposaven, d'igual manera, una

Suprimir: venir

Suprimir: per

demanda de textos especialitzats, o no (dret, història, novel·les, etc.); i és en aquesta època quan comencen a desenvolupar-se els escrits en llengua vulgar (poesia cortesana, novel·les romàntiques, etc.) El paper de l'editor era, en conseqüència, cada vegada més important.

Es van crear llavors diverses biblioteques reals: com la de Sant Lluís o la de Carles V. També es col·leccionaven llibres en les biblioteques privades que van adquirir gran protagonisme en els segles XIV i XV.

És precisament en el segle XIV quan es difon per Europa la utilització del paper. Aquest suport, menys car que el pergamí, procedia de la Xina i va arribar a Europa per mitjà de la cultura àrab (segles XI i XII a Espanya i Catalunya). Es va utilitzar, sobretot, per a les edicions econòmiques, mentre que el pergamí servia per a les edicions de luxe.

Suprimit: i

3.7.5 El llibre a Orient

Formatat: Tipus de lletra: 14 pt, Subratllat

El paper va ser inventat cap al segle I. El descobriment de l'ocupació de la de morera s'atribueix a Ts'ai Louen, però és possible que la seva utilització fos més antiga. Es reproduïen els textos amb l'ajuda d'uns segells gravats en relleu. En el segle XI, un ferrer, Pi Cheng, va inventar els caràcters mòbils, però aquesta tècnica no es va emprar massa, potser perquè, a causa de la tinta emprada, els gravats no tenien molt bona qualitat.

Suprimit: molt

Civilització àrab

Formatat: Tipus de lletra: 14 pt

En el segle VIII els àrabs van aprendre a fabricar el paper, tal com ho feien els xinesos, i ho van donar a conèixer a Europa. Els àrabs van crear unes impressionants biblioteques, dignes de la seva gran cultura. Són ells, precisament, els que van transmetre una part important de les obres gregues a Europa. Serveix com exemple el *redescobriment* de les obres d'Aristòtil comentades per Avicena, descobriment que va donar lloc a disputes entre Tomàs d'Aquino i Siger de Brabant.

Suprimit: quals

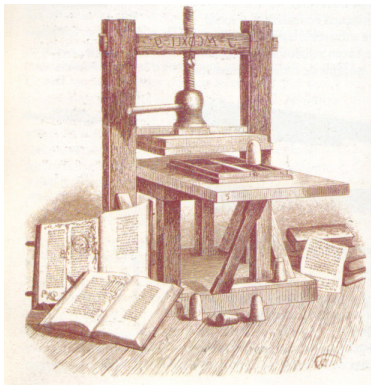
Codi de camp canviat

3.8 Gutenberg i la revolució de la impremta

Suprimir: m

Què és la impremta?

La premsa d'impremta és un dispositiu mecànic que permet fer moltes còpies d'un text en fulls de paper. És també el conjunt de procediments gràfics i de tècniques elaborades per a fer una obra impresa.

Impremta

http://www.bcn.es/patronatdomenech/patro/curs0708/INVENTS%20_fitxers/slides/e0019_image103.jpg

Hi ha molts pobles i moltes persones que pretenen ser els autèntics inventors de la impremta i se n'atribueixen el mèrit. Aquesta, tal com assenyalen diversos historiadors com Raymond Williams, va ser el resultat d'un lent procés històric.

Els antecedents se situen a l'Extrem Orient, concretament a Xina i Corea. Les primeres reproduccions d'escriptura i signes amb ús de segells i cilindres d'estampació damunt d'argila, es donaren al país de Sumer (antiga Mesopotàmia).

Suprimir: e

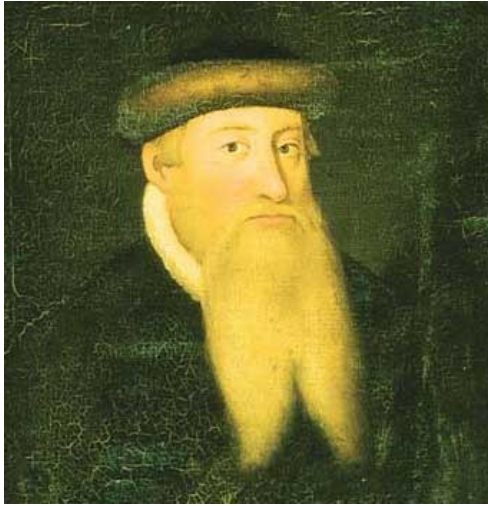
La idea de fer caràcters individuals i col·locar-los l'un al costat de l'altre per formar un text es va produir al voltant del segle X, de la mà del xinès Pi Sheng,

mitjançant lletres de fang cuit. Els coreans van començar a utilitzar el coure en el segle XV; principalment elaboraven estampes religioses i llibrets de devoció.

Suprimir: al

A Europa, la impremta seria la gran protagonista en els moviments intel·lectuals, literaris, econòmics, tecnològics i polítics de l'època, que anticiparen el Renaixement. A principis del segle XV a Alemanya es va produir un període de creixement econòmic. Es va desenvolupar una cultura urbana amb contactes a Itàlia i al nord d'Europa. En aquest context, l'holandès Lourens Janszoon Koster inicia l'ús de caràcters mòbils de metall. L'any 1444 a Lió, Procope Waldfoghel estableix una impremta amb caràcters d'estany i ferro que formen els alfabetes llatins i hebreus. No obstant això, la figura més destacada i a la qual se li atribueix la invenció de la impremta és Johannes Gutenberg, que assenta les bases d'una tipografia perfecta i definitiva entre els anys 1440 i 1450. Va veure que el nou invent podia proporcionar-li guanys econòmics importants i el va voler guardar per ell fins que es separà del seu soci capitalista. La utilització de tipografies metàl·liques va suposar un gran avenç, ja que es donà resistència i precisió als tipus, donant bellesa als impresos i caràcter industrial a l'empresa artesana. Simultàniament, la imposició de formes a la platina va permetre als tòrculs (premses utilitzades per a l'estampació de gravats) multiplicar la tirada d'exemplars. La nova tècnica d'imprimir amb el tipus mòbil de Gutenberg es va estendre ràpidament per Europa.

3.8.1 Johannes Gutenberg

Gutenberg va néixer a Magúncia (Alemanya) l'any 1398. Era fill d'un comerciant. Va ser ferrer i, abans d'inventar la impremta, havia sigut joier: d'aquí la perfecció en el disseny dels tipus mòbils, considerats alguns fins i tot un treball molt valuós d'orfebreria. L'any 1434 es va traslladar a Estrasburg on va viure uns quants anys. Quan va tornar a Magúncia es va associar amb un comerciant. Els darrers anys de la vida de

Gutenberg no es coneixen amb seguretat. Finalment, mor l'any 1468.

L'obra més famosa de Gutenberg és la Bíblia, la seva primera impressió. S'anomena la Bíblia de 42 línies, que va sortir del taller l'any 1456; se'n van imprimir 165 exemplars en paper i uns 35 en pergamí. D'aquests exemplars se'n conserven uns 48, que han esdevingut autèntiques peces de col·leccionista.

Tipus mòbils

<http://www.xtec.cat/aulanet/ud/catala/mcomunicacio/13.gif>

3.8.2 Què va fer possible l'aparició de la impremta?

Si un invent com el de la impremta va aparèixer en aquesta època i no en una d'anterior, és degut a una sèrie de factors que ho van permetre i no pas a una casualitat. Aquestes circumstàncies són:

- L'augment de la demanda del llibre gràcies a l'alfabetització de la població, el paper de les universitats i centres educatius, a les inquietuds religioses de l'època i la curiositat per la investigació de l'home renaixentista.

- L'increment del poder adquisitiu dels europeus, que es beneficiaven de les noves rutes comercials obertes i en plena expansió. La impremta també es beneficiaria de les rutes comercials europees per a la seva difusió a tot el continent.

- Els avenços en els coneixements sobre metalls, que van permetre trobar les fórmules adequades per a la fabricació de punxons i matrius, així com també de tintes capaces d'imprimir sense engrassar el paper o traspasar-lo.

- L'aparició de la indústria del paper, que comença a vèncer el pergamí des de l'any 1350. El pergamí era molt gruixut per a poder ser utilitzat amb facilitat a les premses i no era suficientment pla per tal que la impressió es fes correctament.

Suprimir: per què

- El canvi en la mentalitat de l'home, en el concepte de ciència (que es fa més ampli i experimental) i en els mètodes de treball que permeten l'assaig i l'experimentació per a la recerca de nous objectius.

Suprimir: busca

3.8.3 Els incunables

Els incunables (del llatí, *incunabulum*, bressol) és el nom que reben els primers llibres impresos amb caràcters mòbils des dels orígens de l'art tipogràfic fins a l'any 1500. Aquesta expressió va ser inventada pel llibreter holandès Van Beughem. Les característiques més destacades dels incunables són les següents:

Suprimir: r

- Imiten els manuscrits. Els primers llibres impresos intentaven assemblar-s'hi, ja que eren el tipus de llibre al qual l'home del segle XV estava acostumat. Així, les inicials es deixaven en blanc perquè més tard les fessin els especialistes (no és gens difícil trobar incunables, però, on la lletra inicial no hi constava). No tenien portada.

Suprimir: que

- Predomina la tipografia romana, més llegible i fàcil d'entendre. Es van abandonant cada vegada més les abreviatures.

- Les primeres il·lustracions es fan xilografades (art de gravar la fusta o d'imprimir amb planxes de fusta gravades).

- La llengua llatina és la més utilitzada (45%), seguida de l'italià, l'alemany, el francès, l'anglès i l'espanyol.

- Els temes més freqüents són els religiosos (també en un 45% dels casos). El segueixen la literatura (30%) i la resta es reparteix en diverses matèries.

A final de segle s'havien imprès uns 10.000 títols, fet que indica la rapidesa amb què la impremta es va difondre per Europa.

3.8.4 Difusió de la impremta

En la difusió de la impremta hi contribueixen dos factors completament aliens a ella: les guerres civils a Alemanya i l'augment de les rutes comercials europees, principals vies d'intercanvi cultural i material.

L'any 1460 esclaten les revoltes a nivell civil a Magúncia, la ciutat natal de Gutenberg. La majoria d'impressors es veuen obligats a exiliar-se i els tallers es dissolen i es propaguen arreu. Els tipògrafs s'instal·len en d'altres ciutats alemanyes, d'altres, van a l'estranger, sobretot a França i Itàlia. Entre ells, es troben Schweynheim i Pannartz, que l'any 1464 s'instal·len al monestir de Subiac, l'abat dels quals era l'espanyol Juan de Torquemada, que els anima a construir els seus tallers allà: serà el primer que s'instal·larà fora d'Alemanya.

Des d'allà els tipògrafs marxen a Roma, on instal·len el seu taller i publiquen noves obres, de temes religiosos o d'autors clàssics, sota la tutela del Papa. A la mateixa època arriba a Venècia Joan de Spira i publica obres com *Les epístoles familiars*, de Ciceró i la *Història natural*, de Plini. Després de morir va ser substituït pel seu germà, encarregat del taller, que va publicar la primera edició del *Cançoner*, de Petrarca i la *Divina comèdia*, de Dante. També es va instal·lar a Venècia l'impressor Ratdolf, conegut per les seves inicials i orles gravades en fusta i per haver estat el primer a publicar un llibre amb portada: *El calendari de Rejomontano*, l'any 1470.

Suprimir: e

Suprimir: en

A França la impremta va aparèixer més tard i va començar a París i Lió, on immediatament va trobar lloc: a finals de segle hi havia 160 tallers tipogràfics. A Anglaterra hi va entrar l'any 1477, de la mà de Caxton, mercader del tèxtil, que va instal·lar el seu primer taller a Westminster.

A poc a poc la impremta es va anar acomodant a tots els racons d'Europa, tot i que la seva expansió va ser irregular: l'últim país va ser Grècia a causa de la dominació turca, que no disposava de caràcters llatins. A la resta del món la impremta els va arribar gràcies a la colonització europea. Els països àrabs van tardar també a causa de la dificultat per representar el seu alfabet tipogràficament. En aquests països hi va predominar la xilografia durant més temps.

Suprimir: que representava

3.8.5 Període artesanal: segles XVI-XVIII

L'estructura de l'ofici de la impremta i els mètodes que utilitzava van ser pràcticament els mateixos durant els quatre segles posteriors al seu naixement. En una impressió de Lió de l'any 1500 se'ns mostra la "caixa" de l'impressor, on les caselles són de diferent mida segons la freqüència en què s'utilitzen les distintes lletres. La forma en què l'artesà posa les lletres en el "composador" és igual a com s'ha fet fins a l'actualitat.

Suprimir: '

Suprimir: la

Suprimir: e

La premsa era tota de fusta a excepció dels ajusts, que eren de ferro. Dos peus sobre una base sòlida suportaven una biga transversal massissa a través de la qual passava la rosca de fusta. La rosca es girava amb una barra per baixar la pesada platina, pressionant així el full de paper blanc sobre la "forma" que contenia la tinta. A més del moviment en vertical, una acció horitzontal permetia que el carro que sostenia el motlle es desplaçés endavant per poder retirar-lo. Per evitar que es desplaçés cada vegada que es tensava la rosca, la premsa quedava fixa per unes bigues de fusta fixades a les bigues del sostre. A poc a poc, des de finals del segle XVIII aquesta tecnologia bàsica començà a millorar-se. Cal dir que aquesta màquina simple i pesada que estava preparada per treballar catorze hores al dia, va arribar a un rendiment molt alt. Es calcula que cap a 1650 els impressors de França produïen de 2.500 a 3.000 impressions per dia de treball. En aquests temps, els cartells i fullets constituïren, a banda dels llibres, una gran part del negoci de l'impressor.

Suprimir: a

Suprimir: a

3.8.6 Editors i tipografies del XVI

L'any 1500 ja hi havia unes 1.100 impremtes arreu d'Europa. Pel fet que la impremta unifica l'obra impresa molts editors desitgen singularitzar les seves impressions, i això fa que els mateixos editors impulsin la creació de noves tipografies. El 1470 el francès Nicolau Jenson grava el primer tipus Roman inspirant-se precisament en la capital romana. Cal recordar que els segles XIV i XV coincideixen amb el Renaixement, i tot el que s'inspira en Roma és ben rebut. Jenson, doncs, és el responsable d'adaptar les tipografies romanes als caràcters metàl·lics de la impremta, i les seves Roman encara s'utilitzen actualment. En aquella època Francesco Griffo inventa la Bembo (molt emprada en llibres) i el 1501 es crea el primer tipus mecànic en cursiva.

Suprimir: Degut a que

Suprimir: b

El 1545 l'impressor francès Claude Garamond treballa amb un tipus més informal que la tradicional romana quadrada basant-se en el traç d'una ploma d'au. Amb la Garamond la tipografia intenta fugir i deixar d'assemblar-se a la cal·ligrafia. Des del segle XVI fins al XVIII França és el país amb una tradició tipogràfica més forta.

En aquella època parlem de dos corrents tipogràfics, la veneciana (escola italiana) i la francesa. Així doncs, inicialment aquestes tipografies franceses copiaven la lletra gòtica, però a mesura que passen els anys la Garamond i l'estil Cavilít de Robert Granjon fa que les tipografies franceses de mica en mica vagin assemblant-se a les llatines i italianes, ja que la població francesa hi congenia més que amb la quadratura i formalitat gòtica. La Garamond, també coneguda com "la joia de la corona" és en aquell període la font francesa més senyorial, la que adaptava millor els cànons venecians i, pel fet que parlem encara de tipografies antigues, la que es llegia millor. Durant el període artístic barroc també neixen les anomenades tipografies de transició, que són un pas més cap al classicisme.

Suprimir: ues

Suprimir: ques

Suprimir: degut a que

Suprimir: trobar el

3.8.7 Editors i tipografies del segle XVII i XVIII

Fins al segle XVIII continuen utilitzant-se les tipografies antigues adaptades a la impremta. No és fins a principis del segle XVIII que el monarca francès Lluís XIV (l'autoanomenat rei Sol) demana la creació de l'anomenada Romana Reial, que serà el primer caràcter modern. S'inicia un període on les institucions i la noblesa faran el mecenatge per aconseguir unes edicions i composicions curoses i modernes.

Fournier introdueix el 1764 el sistema de punts amb el seu Manual Tipogràfic, que permeten disposar d'una unitat per mesurar les fonts. Anglaterra o els Estats Units no adapten aquest sistema de mesura però basen el seu en aquest. Pel que fa a aquests països anglosaxons, William Caslon, el propietari d'una fundició tipogràfica a Londres, crea el 1720 la primera tipografia genuïnament anglesa, encara classificada com a Romana antiga. John Baskerville porta més enllà les tipografies i millora els processos, les tintes, les eines i els suports. Treballa per intentar aconseguir compaginar la lectura dels caràcters antics amb la neteja i pulcritud dels caràcters moderns.

L'italià Gianbattista Bodoni, al presentar la seva versió d'una romana moderna, es declara "paladí del bon gust" i busca una lletra clara, neta i pura. Les seves lletres barregen classicisme, simetria i sobrietat, cercant la bellesa. Una bellesa que s'assenta en quatre virtuts fonamentals: regularitat, neteja, bon gust i gràcia. Regularitat en el fet que totes les lletres han d'estar regides per una espècie de norma que generi conformitat sense ambigüitat, varietat sense dissonància. Neteja seguint atentament els processos de fondre les lletres i controlant el procés d'impressió. Bon gust al combinar estils i formes variades, i una gràcia que es trobarà en la desimboltura del traç, que ha de semblar espontani sense ser-ho.

Bodoni va influir enormement en els tipògrafs posteriors a través dels seus tres manuals tipogràfics, un dels quals presenta 373 tipus de lletra. Amb aquest classicisme del que Bodoni n'és el màxim exponent la tipografia és neta, pulcra i llegible. Els traços són més estilitzats i elegants, i la presentació tipogràfica és

justificada i centrada en un eix simètric. El segle XIX és ple d'avenços industrials però amb poca creació tipogràfica.

3.8.8 Segle XX - Les avantguardes

El segle XX comença amb la implantació de la linotípia i l'aparició de les premses litogràfiques offsets. Els criteris de composició i edició del segle XX aniran molt lligats a les diferents avantguardes artístiques que apareguin al llarg del segle. Els -ismes tindran una enorme influència en les modes tipogràfiques. La història dels -ismes aplicats a la tipografia comença a la segona meitat del segle XIX. El moviment de l'historicisme recupera (de nou) les formes passades, en aquest cas els ornaments gòtics i barrocs, i buscant, en certa manera, els cànons de bellesa formal grecs i romans. Això es manifesta en el text centrat (recuperant la idea de simetria) i els alfabetes recarregats de decoracions, ombrejats i amb intents de tipografies tridimensionals. El resultat era una barreja de barroc i d'un mal gust considerable. Trencant amb aquesta idea de bellesa passada, neix el moviment de l'Arts and Crafts, un moviment reformista inspirat en els textos de John Ruskin. L'Arts en Crafts pretén ser la resposta a l'excessiva valoració d'èpoques passades i a la manca d'ànima de les creacions de la revolució industrial, màquines i màquines sense cap mena d'estètica i bellesa. L'Arts en Craft pretén reubicar l'ésser humà davant aquesta invasió tecnològica, replantejant-se el lloc de l'ésser humà i les ciències eternes en el món canviant i dinàmic de l'era tecnològica. En els llibres d'aquesta època s'hi reivindicava l'artesanía, i no només l'estil tipogràfic sinó el paper, les il·lustracions, la impressió i l'enquadernació.

La tipografia també reflecteix aquesta era amb lletres elaborades però sòbries, amb dissenys compactes. Els dissenys de William Morris per la seva editorial Kelmscott Press representen l'ideal estètic d'aquella era. Els tipus "golden" i "troy" en serien els estàndards. També va crear línies, ornaments i inicials per millorar i complementar els seus alfabetes. Més enllà de Morris, molts tipògrafs americans i europeus també van recuperar els tipus antics i adaptar-los als nous temps, creant multitud dels anomenats tipus de transició. Aquestes recuperacions foren

Suprimir: xa

bàsicament a mans de l'American Type Founders Company i de la britànica Monotype Corporation. Aquesta última corporació va ser l'encarregada de recuperar tipografies que ja estaven quasi oblidades i que ara són d'ús comú entre els dissenyadors, com la citada Bembo, la Baskerville o la Fournier. L'Arts and Crafts serà el moviment anglès equivalent al modernisme català i tindrà importants creacions i autors en moltes disciplines artístiques.

- La primera de les avantguardes considerada com a tal és el **Futurisme**, un moviment que neix a principis de segle XX que pretén la ruptura frontal amb les formes tradicionals. Els avanços tecnològics de l'època porten als futuristes a mitificar la màquina i convertir la velocitat en una religió. El seu líder indiscutible fou l'italià Filippo Tommaso Marinetti.

Els dissenyadors captaven l'esperit d'aquesta velocitat a través d'arcs i estructures dinàmiques, amb els textos repartits per les pàgines en forma de collage i formant formes constructives, fugint dels mètodes tradicionals de disposició i lectura. El contrast de formes i mides és constant i s'utilitzen les fonts en disposició diagonal, cosa mai feta fins al moment. S'utilitzen les tipografies ja existents però retallades, amb alteracions de mides i estils buscant el xoc i la innovació.

- El **Dadaisme** neix a Zurich el 1915 i s'expandeix per Europa, i neix com un moviment anarquista oposat a l'absurd de la primera guerra mundial. La tipografia dada era inutilitzable a l'hora d'informar i fer publicitat, però la llibertat de formes que propugnava encara ara resulta estimulants en qüestions de disseny.

Les lletres s'ajunten i es repel·leixen, formant línies interrompudes, amb contrastos de mida i gruix, tot plegat amb un fort dinamisme visual.

- **L'Expressionisme** neix com a corrent que busca l'expressió dels sentiments i emocions de l'autor, i en el vessant tipogràfic significa la utilització dels alfabetos no només com a font informativa, sinó també amb un sentit universal. S'intenta crear una expressió personal sense les regles dominants, i això es nota en els treballs expressionistes, plagats d'individualisme i experiments tipogràfics ben personals.

- El **Constructivisme** apareix ~~a~~el 1920, sobretot al voltant de la Revolució Soviètica, i pretén una reestructuració de la societat amb els creadors com a "artistes enginyers". Cal representacions dirigides a processos socials col·lectius i inventa un nou llenguatge formal per aconseguir-ho: elements geomètrics, claredat tècnica i construccions arquitectòniques de gran harmonia i dinamisme.

S'utilitza massivament el fotomuntatge i la racionalitat, amb elements geomètrics simples i colors purs, sense interpretació de la realitat. Durant aquest corrent van crear-se molts dels tipus tipogràfics que ara trobem rígids i pesats. Els textos es justifiquen totalment, a esquerra i a dreta buscant contrastos entre barres, línies i la negativització.

Jan Tschichold va plasmar totes aquestes inquietuds tipogràfiques en el llibre "*Die Neue Typographie*", on propugna la puresa i elementalitat utilitzant alfabet sans serif, pàgines asimètriques i una nova relació entre tipografia i espais en blanc.

L'estil personal dels anys 20 suposa la llibertat a l'hora de repartir els textos per la pàgina, d'acord amb els sentiments i la funcionalitat que l'autor vol donar al text. S'experimenta tècnicament amb la llegibilitat i la visibilitat, en estils que més tard serien considerats de poesia visual. Aquests ~~dissenyadors més tard fundarien~~ escoles com l'alemanya Bauhaus.

Suprimir: e

4. LA INDÚSTRIA EDITORIAL A CATALUNYA

El sector editorial de Catalunya és un sector madur, dinàmic i competitiu que constitueix un dels actius més importants de la cultura i l'economia catalanes, alhora que ocupa una posició de lideratge en el conjunt del mercat a Espanya. Amb una llarga tradició i un importantíssim volum de negoci mantingut al llarg dels anys, l'edició (i tot el teixit empresarial que gira al seu entorn) és, de llarg, la indústria cultural més potent del país, i representa un valuós patrimoni que col·loca les empreses editorials de Catalunya entre les més prestigioses a nivell internacional.

El número de títols editats va experimentar l'any 2005 i respecte l'any anterior un increment del 5,0% en el conjunt de la producció i un 7,0% específicament en la producció en català. La participació de títols editats en català en total és del 27,9%, amb una mitjana en els darrers 5 anys d'un 29,6%.

COMPARACIÓ DE LES XIFRES DE CATALUNYA AMB LES D'ESPANYA

Les editorials privades i associades de Catalunya aporten al comerç interior d'Espanya:

- 260 de les 724 editorials agremiades (el 35,9%)
- 6.393 treballadors d'un total de 14.619 (el 43,7%)
- 30.710 títols editats davant dels 69.598 en tota Espanya (44,1%)
- 165.987.280 exemplars editats respecte els 321.469.155 d'Espanya (el 51,6%)
- 136.556 títols en catàleg d'un total de 325.808 (el 41,9%)
- 1.569,31 milions d'euros de facturació, el 53,5% de la xifra total obtinguda (2.933,23 milions d'euros).
- 114.423.220 exemplars venuts, el 49,6% dels venuts a Espanya (230.626.086)

EDICIÓ EN CATALÀ

L'edició en català l'any 2005 es defineix per les següents xifres:

- 151 empreses editores.
- Edició de 8.577 títols, amb un creixement respecte el 2004 del 7,0%. Els títols en català representen un 27,9% dels títols de les editorials agremiades.
- Producció de 25,1 milions d'exemplars (augment del 6,2% respecte l'any anterior). Representen el 15,1% del total de la producció.
- Una tirada mitjana de 2.921 exemplars.
- Tres matèries (Text no universitari, Infantil i juvenil i Literatura) aglutinen el 77,8% dels títols i el 85,6% dels exemplars.
- 47.455 títols en catàleg, un 2,2% més que l'any anterior. Els títols vius en català són un 34,8% dels títols totals de les editorials catalanes.
- La xifra de vendes s'eleva a 235,62 milions d'euros, quantitat pràcticament similar a la de l'any anterior. Suposa un 15,0% de la facturació total.
- A través de Llibreries es canalitza el 40,7% de les vendes. De la resta de canals destaquen Cadenes de llibreries (15,2%), Empreses i Institucions (15,2%) i Venda a crèdit / per telèfon (11,2%).
- Els exemplars venuts són 18,3 milions (7,9% menys que l'any anterior), amb preu mig de 12,9 euros.

Font: Gremi d'Editors de Catalunya

4.1 Gremi d'editors de Catalunya

Què és el gremi?

El Gremi d'Editors de Catalunya és el representant del col·lectiu dels professionals de l'activitat editorial amb seu al territori de Catalunya.

El Gremi d'Editors de Catalunya té doncs un àmbit territorial però per mitjà dels seus representants és present també en les juntes directives o comitès executius de tots els organismes relacionats amb el llibre d'àmbit local, estatal i internacional. Així veiem que disposa de representació activa a:

- **Organismes locals:** Cambra del Llibre de Catalunya, Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, Pimec, Consell Català del Llibre per a Infants, Copec, Comissió assessora de l'annex 3 del Suport Genèric i Comissió assessora dels ajuts per a l'edició de llibres de text i manuals universitaris.
- **Organismes estatals:** Federación de Gremios de Editores de España (junta directiva i totes les comissions especials), Comitè Organitzador Liber.
- **Organismes internacionals:** Federació d'Editors Europeus, Unió Internacional d'Editors.

El pes específic del Gremi d' Editors de Catalunya ve donat per l'extraordinària importància de l'activitat editorial que es desenvolupa a Catalunya. No en va l'àrea urbana de Barcelona comprèn una de les concentracions més importants del món d'empreses editorials.

4.1.1 Qui l'integra?

Com ja s'ha dit, l'integren els professionals de l'activitat de l'edició que, segons els seus Estatuts, són totes aquelles persones físiques o jurídiques de caràcter privat que exerceixin normalment, d'una manera regular i contínua l'edició de llibres o altres publicacions que, per les seves característiques i a criteri de la Junta Directiva, mereixin ser assimilades al llibre.

Està clar que hi ha un criteri estricte respecte al caràcter privat que han de tenir les persones jurídiques per tal de poder pertànyer al Gremi d'Editors de Catalunya i, en canvi, davant la realitat de l'evolució de les noves tecnologies i la possibilitat d'edició sobre suports altres que el paper, hi ha un criteri més obert pel que fa al suport físic de les publicacions.

4.1.2 Què pretén?

Segons els tres primers articles dels Estatuts del Gremi d'Editors de Catalunya, les seves finalitats són la representació, gestió, foment i defensa dels interessos comuns dels seus membres amb plena autonomia i realitzant totes les activitats i operacions, comercials o no, així com tota mena de serveis i activitats col·lectives que interessin la majoria dels seus membres sense que, en cap cas, ho faci amb finalitats lucratives o especulatives.

4.1.3 Què fa?

Per tal d'assolir aquests objectius, el Gremi d'Editors de Catalunya s'ha dotat dels següents òrgans de govern i gestió:

4.1.4 Òrgans de govern i gestió

Assemblea General

És l'òrgan suprem del Gremi d' Editors de Catalunya i es reuneix en sessió ordinària quatre cops a l'any, dins de cada trimestre natural i en sessió extraordinària quan ho sol·liciti la Junta Directiva o un nombre de membres del Gremi d' Editors de Catalunya que representi, com a mínim, un 20% del total.

Junta Directiva

Actualment està integrada per 23 membres elegits en Assemblea General. Es reuneix un cop al mes, com a mínim, i delega part de les seves funcions executives en diverses comissions de treball que comprenen els àmbits següents:

Comerç Interior

Relacions amb altres sectors relacionats amb el llibre (distribuïdors, llibreters i gràfics). Estudis de mercat. Polítiques de preus. Organització de fires (Setmana del Llibre en Català, Fira del Llibre de Barcelona, etc.).

Comerç Exterior

Tota la problemàtica relacionada amb l'exportació. Presència a fires internacionals. Presència al Comitè Executiu de Copec i al Comitè Organitzador de Liber.

Assumptes Econòmics, Financers i Fiscals

Elaboració de pressupostos. Règim de quotes. Qüestions fiscals.

Propietat Intel·lectual

Qüestions relacionades amb els drets d'autor. Contractes d'edició. Reprografia. Presència a Cedro i simposis internacionals sobre copyright.

Noves Tecnologies

Atenció especial a l'evolució de les noves tecnologies. Informàtica aplicada a l'edició. Edició electrònica, etc. Presència a Milia, la primera fira internacional dedicada específicament al llibre electrònic i que des de la seva primera edició (1994) compta amb un estand col·lectiu del Gremi d'Editors de Catalunya.

Llibre de Text

Especial atenció a la problemàtica a l'entorn del llibre escolar i universitari.

Formació

Organització i seguiment de cursos de formació professional. Seminaris, etc.

Nit de l'Edició

Aquesta comissió té com a missió específica l'organització cada any de la Nit de l'Edició on s'atorguen els premis Atlàntida al Lector Famós i als professionals dels mitjans de comunicació.

Secretaria General

Té per missió fer d'enllaç entre la junta directiva i els agremiats i s'ocupa de l'execució i seguiment de totes les activitats derivades de les directrius donades per la junta.

Assessories

El Gremi d'Editors de Catalunya disposa d'assessoria fiscal, laboral i jurídica en general, amb especial atenció a la propietat intel·lectual.

4.1.5 Serveis que ofereix el gremi

Assessoria

- Laboral, fiscal, propietat intel·lectual i jurídica, en general.

Formació

- Cursos de reciclatge i formació continuada per a personal de les empreses agremiades (en col·laboració amb el centre de formació PUBLISH i dins del programa del FORCEM)
- Cursos i seminaris informatius sobre temes d'interès sectorial.

Comerç exterior

- Presència col·lectiva en Fires Internacionals
- Suport a programes individuals de Comerç Exterior
- Missions comercials

Promoció del llibre

- Fira del Llibre de Barcelona
- Setmana del Llibre en Català
- Local social (per a la celebració de reunions, presentacions, rodes de premsa...)

Informació i documentació

- Seguiment del BOE i DOGC
- Elaboració i difusió d'estudis, estadístiques, etc
- Convocatòries de subvencions, convenis de compra
- Premsa especialitzada

Nit de l'edició

- Organització i convocatòria dels premis

4.2 Editar un llibre

Un editor és "qui té cura de l'edició d'un llibre" però també...

- Qui fa arribar un text a la impremta.
- Qui inverteix per a publicar.
- Qui descobreix autors.
- Un impressor.
- Qui crea en el lector la necessitat de llegir.
- Qui coneix el catàleg on ha d'inserir una obra determinada.
- Qui publica digitalment.

No és fàcil editar un llibre, editar és una aposta. L'editor posa diners i esforços per un autor i un títol i això té un cost i un risc.

Per la recerca d'editor la via més ràpida és anar a una llibreria especialitzada o una biblioteca i cercar, entre els prestatges de llibres de matèria similar, quines són les editorials que treballen aquells temes. També us pot ajudar el llibreter o bibliotecari indicant-vos quines editorials s'adiuen més amb la vostra "idea". Proveu també de consultar les matèries o per paraules en els títols al catàleg de l'Isbn. Una vegada això, contacteu amb l'editorial.

Les **convocatòries de premis** són un bon punt de partida per presentar els seus assaigs. Nombrosos organismes i empreses editorials convoquen premis literaris en català o altres idiomes per trobar nous talents. Si sortiu nominats haureu entrat amb bon peu per a promocionar-vos com a autor.

L'agent literari pot ajudar a trobar un editor per als seus textos, no obstant, cobren per aquest servei i difícilment l'agafaran a la seva cartera si no és un autor de renom.

Suprimir: i

Suprimir: i

Cal protegir la **propietat intel·lectual**. Quan un llibre és editat, queda implícitament protegit per la Llei. És recomanable registrar, en el Registre de la Propietat Intel·lectual els seus textos prèviament a lliurar-los a un editor o intermediari per evitar fraudulentament utilitzacions.

El llibre haurà de dur el número d'**ISBN**. Aquest es demana a l'Agència Espanyola de L'ISBN per cada llibre. Si és una editorial li donaran un prefix, i si és un autor-editor li facilitaran un número complet per al llibre sol·licitat. Pot prescindir de l'ISBN en els casos que el llibre no sigui per vendre, no vulgui que consti al registre de llibres, o sigui una publicació interna o d'obsequi.

Finalment s'ha de formalitzar el **dipòsit legal**, tasca de la qual, habitualment, se n'encarrega l'impressor.

Suprimir: e

Si el llibre és per vendre caldrà que es constitueixi com a empresari (persona jurídica o física) i sol·liciti l'alta al cens de l'Iva.

El **codi de barres** -li requeriran les llibreries- caldrà que vagi codificat a la contraportada del llibre per una més àgil i pràctica manipulació, distribució i venda.

Si es distribuirà pel canal de distribuïdors de llibres s'ha de fer un contracte de distribució, les empreses editores ja tenen cadascuna els seus distribuïdors habituals.

Els **drets d'autor** es cobren quan molt a la llarga el llibre hagi fet tot el circuit Autor > Editor > Lector > Corrector > Maquetador > Revisor > Impressor > Enquadernador > Distribuïdor > Llibreter > Comprador > Llibreter > Distribuïdor > Editor. Tot això també dependrà una mica del contracte amb l'editor si es fan bestretes o es cobren els drets a tant alçat.

Si l'autor assumeix el risc que el llibre no es vengui i paga el cost de l'edició, trobarà algunes editorials disposades a fer-li un "servei". S'anomena "**servei editorial per tercers**". Aquí s'acaba la feina d'aquest. És qüestió de negociar-ho. Ara bé, no pensi que així tindrà solucionada la distribució ni la venda ni la promoció. Com que qui li ha fet no li garanteix res més que l'edició del llibre de la resta se n'encarrega vostè i generalment s'acaba amb una pila de llibres sota el llit. Això està bé quan un vol un o dos centenars de llibres per obsequiar a la família, un club que vol fer una memòria, un mercat molt concret i que siguin llibres que no s'hagin de vendre a les llibreries.

Suprimir: de

4.2.1 Les editorials pioneres

- Espasa (1860),
- Montaner i Simón (1868)
- Sopena (1896)
- Salvat (1897)
- Editorial Barcino (1924)
- Gallach (1924)
- Planeta (1949)
- Plaza-Janés (1959)
- Edicions 62 (1961)
- Enciclopèdia Catalana (1965)
- RBA (1991)

4.2.2 Editorials / lliberies catalanes

Sector amb una presència irregular del català. Hi ha una sèrie d'editorials importants que no el tenen.

Gremi de Llibreters de Barcelona i Catalunya (*)	www.llibres.org	català, castellà i anglès
Enciclopèdia Catalana (*)	www.enciclopedia.cat	català i anglès (versió reduïda)
Grup 62 (*)	www.grup62.cat	català
Totselsllibres.com (*)	www.totselsllibres.com	català i castellà
Edicions 62 (*)	www.edicions62.cat	català i castellà
PEN Català (*)	www.pencatala.org	català
Grupo Planeta (*)	www.planeta.es	castellà, català i anglès
Cercle de Lectors Círculo de Lectores (*)	www.cercle.cat www.circulo.es	català castellà
Grup Editorial RBA (*)	www.rba.es	castellà, català i anglès
Edicions Proa (*)	www.proa.cat	català
Editorial Pòrtic (*)	www.portic.cat	català
Edicions 3i4 (*)	www.tresiquatre.cat	català
Grup Cultura03 (*)	www.cultura03.cat	català, castellà, anglès i francès (mandarí, versió reduïda)
Editorial La Galera (*)	www.lagalera.cat www.text.cat	català i castellà (anglès, versió reduïda)
Columna Edicions (*)	www.columnaedicions.cat	català
Editorial Alta Fulla (*)	www.altafulla.com	català i castellà
Editorial Barcanova (*)	www.barcanova.cat	català
Edicions Bromera (*)	www.bromera.com	català

Llibreria Les Voltes (*)	www.lesvoltes.cat	català
Llibreria 22 (*)	www.llibreria22.net	català
Llibreria Catalònia (*)	www.llibreriacatalonia.com	català
Llibreria La Central (*)	www.lacentral.com	català i castellà
Llibreria El Petit Príncep	www.petitprincep.com	català
Llibreria El Setciències (*)	www.ample24.com/setcienc	català
Llibreria Etcètera (*)	www.etc-llibres.com	català i castellà
Edicions La Campana (*)	www.edicionslacampana.ca	català
Eumo Editorial (*)	www.eumoeditorial.cat	català
Editorial Barcino (*)	www.editorialbarcino.com	català, castellà i anglès
Laie Llibreria Cafè (*)	www.laie.es	castellà i català
Editorial i Llibreria Claret	www.claret.cat	català i castellà
Llibreria Documenta (*)	www.documenta-bcn.com	català i castellà
Llibreria Quera (*)	www.llibreriaquera.com	català
Llibreria del Raval (*)	www.libraval.com	català
Llibreria Ona (*)	www.llibreriaona.com	català
Llibres.cat - Llibreria Virt (*)	www.llibres.cat	català
Editorial Moll (*)	xyz.baleares.net/moll	català
PAMSA - Publicacions de l'Abadia de Montserrat (*)	www.pamsa.com	català
Quaderns Crema (*)	www.quadernscrema.com	català
Res Publica Edicions (*)	www.eivissa.com/respublica	català
Llibreria Robafaves (*)	www.robafaves.com	català, castellà i anglès
Llibreria la tralla (*)	www.latralla.com	català
Muntanya de llibres (*)	www.muntanyadellibres.com	català
Llibreria Tirant Lo Blanch	www.tirant.es www-cat.tirant.es	castellà i català

Editorial El Viatge de la Literatura (*)	www.elviatge.com	català
Edicions del Bullent (*)	www.bullent.cat	català
Edicions El Jonc (*)	www.eljonc.com	català
L'Esfera dels Llibres (*)	www.esferallibres.com	català i castellà
Editorial Graó (*)	www.grao.com	català i castellà
Viena Edicions (*)	www.vienaeditorial.com	català i castellà
Castellnou Edicions Herm (*)	www.castellnouedicions.cat	català
Edicions del Pirata (*)	www.edicionsdelpirata.cat	català
Editorial Empúries (*)	www.editorialempuries.cat	català
Grafime (*)	www.grafime.com	català i castellà
ADILEVA - xarxallibres (Associació de Distribuïdo de Llibres de la Comunita Valenciana) (*)	www.xarxallibres.com	valencià i castellà
Sendra Marco - Distribució d'Edicions (*)	www.sendramarco.com	català, castellà, anglès i francès
Editorial Denes (*)	www.editorialdenes.com	català
Editorial Base (*)	www.editorialbase.com	català i castellà
Editorial Fonoll (*)	www.editorialfonoll.cat	català
Palma Distribucions (Quar Born de Llibres i Embat) (*)	www.quars-llibres.com www.born-llibres.com www.embat-llibres.com	català i castellà
Editorial del Trabucaire (Catalunya Nord) (*)	www.trabucaire.com	català i francès (occità, versió reduïda)
Llibreria Catalana (Catalu Nord) (*)	www.llibriercatalana.com	català i francès
Triangle Postals (*)	www.trianglepostals.com	català, castellà i anglès

Cossetània Edicions (*)	www.cossetania.cat	català
Angle Editorial (*)	www.angleeditorial.com	català
Editorial La Butxaca (*)	www.labutxaca.cat	català
Editorial Teide (*)	www.teide.cat	català i castellà
Editorial L'Avenç (*)	www.lavenc.cat	català
Editorial La Plana (*)	www.editoriallaplana.es	català i castellà
Editorial Ara (*)	www.ara.cat	català
Editorial Mina (*)	www.mina.cat	català
Alisis (*)	www.alisis.cat	català
Tibidabo Edicions (*)	www.tibidaboedicions.cat	català
Dinsic - Publicacions Musi (*)	www.dinsic.cat	català, castellà i anglès
Adesiara Editorial (*)	www.adesiaraeditorial.cat	català
Les Punxes Distribuidora	www.punxes.es	català i castellà
Edicions de 1984 (*)	www.edicions1984.cat	català
Editorial Geoestel (*)	www.geoestel.cat	català, castellà i anglès
Edicions l'Àlber (*)	www.alber.cat	català
Pragma Edicions (*)	www.pragmaedicions.cat	català
Vernal Media (*)	www.vernal.cat	català
Rafael Dalmau Editor (*)	www.rafaeldalmaueditor.ca	català
Setzevents Editorial (*)	www.setzevents.cat	català
Llibreria Pròleg (*)	llibreriaproleg.com	català
Xarxa d'Editors Independents (*)	www.edi.cat	català
Llibres de Veu (*)	llibresdeveu.com	català i castellà
Alibri Llibreria (*)	www.alibri.es	castellà i català (anglès, versió reduïda)
Editorial Casals (*)	www.editorialcasals.com	castellà i català

Editorial Bambú (*)	www.editorialbambu.com	castellà i català
Llibreria Xoroi (*)	xoroi.com	castellà i català
Editorial Laertes (*)	laertes.cat	castellà i català
JoEscrib.com (portal literari) (*)	www.joescrib.com	català
Mobil Books (*)	www.mobilbooks.com	català
Editorial Planeta (*)	www.editorial.planeta.es	castellà
Librerías Bertrand (*)	www.libreriasbertrand.es	castellà
Editorial Plaza & Janés (*)	www.plaza.es	castellà
Editorial Salvat (*)	www.salvat.es	castellà
Editorial Bosch (*)	www.bosch.es	castellà
Ediciones Destino (*)	www.edestino.es	castellà
Timun Mas (*)	www.timunmas.com	castellà
Casa del Libro - Casa del Llibre	www.casadellibro.com www.casadellibre.com	castellà
Círculo de Lectores	www.circulolectores.com	castellà
Larousse	www.larousse.es	castellà
Editorial Molino (*)	www.editorialmolino.com	castellà
Blume	www.blume.net	castellà
Ediciones B (*)	www.edicionesb.com	castellà
Llibreria Altair (*)	www.altair.es	castellà (algunes parts en català)
Tusquets Editores (*)	www.tusquetseditores.com	castellà
Editorial Ariel (*)	www.ariel.es	castellà
Norma Editorial (*)	www.norma-ed.es	castellà
Editorial de Música Boileau (*)	www.boileau-music.com	castellà i anglès
Editorial Edhasa (*)	www.edhasa.es	castellà

Editorial Actar (*)	www.actar.es	anglès i castellà
Editorial Alpina (*)	www.editorialalpina.com	castellà (parts en català)
vLex (Editorial Jurídica) (*)	www.vlex.com	castellà i anglès (versió reduïda)
Editorial DeBolsillo	www.debolsillo.com	castellà
Editorial Rosa dels Vents	www.rosadelsvents.net	castellà (algunes parts en català)
Editorial Tirant Lo Blanch	www.tirant.com	castellà
Editorial Corimbo (*)	www.corimbo.es	castellà
Ediciones Obelisco (*)	www.edicionesobelisco.com	castellà
Rubes Editorial (*)	www.rubes.es/editorial	castellà
Libreria Canuda (*)	www.libroscanuda.com	castellà
Llibreria Girona Books (*)	www.gbooks.com	anglès i castellà
Editorial Bellaterra (*)	www.ed-bellaterra.com	castellà
GF Editorial (*)	www.gfeditorial.com	castellà
Ediciones Altaya (Grupo Planeta)	www.altaya.es	castellà
Atelier Editorial - Atelier Libros Jurídicos (*)	www.atelierlibros.es	castellà
Librería Goya (*)	www.llibreriagoya.com	castellà

<http://wiccac.cat/barometre/editorials.html>

(*) del país o amb una forta implantació/vinculació

(**) A causa del ressò que ha tingut aquest treball, WICCAC seguirà treballant en aquesta línia i anirà actualitzant i completant la informació, la qual es farà pública periòdicament com una mena de baròmetre de l'ús del català a Internet.

4.3 El llibre durant la Guerra Civil

Es coneix la literatura catalana d'abans i després de la Guerra Civil espanyola, però, i el durant?

4.3.1 Paralització de les impremtes

Amb el caos de les primeres setmanes, les persecucions, els primers assassinats, es va provocar la paralització de les impremtes. A aquest fet cal afegir-hi la desaparició immediata de la premsa de dretes i la suspensió evident d'edicions d'autors d'aquest caire, així com també els religiosos. Aquestes edicions sortirien enllestides cap a l'any 1939, ja que moltes obres quedaven a mig imprimir. La Generalitat va dictar un decret amb data del 26 d'agost on es parlava de 'resoldre el problema social gravíssim que planteja l'absoluta paralització dels afers editorials,...'.

Suprimit: s

Des del primer moment van sorgir iniciatives d'enviar llibres als combatents de les columnes desplaçades al front d'Aragó, ja que molts, en comptes d'alcohol, que era la distracció de les tropes mercenàries, el que volien era llibres per a matar el temps durant les estones de repòs. Això deia molt d'ells, tant de la seva moral revolucionària com del seu concepte elevadíssim de responsabilitat. La Conselleria de Cultura va nomenar l'Agrupació d'Escriptors Catalans amb representants com Joan Oliver o Mercè Rodoreda com a encarregats de fer arribar els llibres al front i de l'organització del règim editorial.

4.3.2 El paper de la Generalitat

La producció editorial durant l'any 1936 era tan minsa que la Generalitat es va veure obligada a crear un organisme d'ajut: el Comitè d'Edicions Catalanes, adscrit a la Conselleria de Cultura, "per tal de contribuir a la protecció eficaç dels interessos espirituals de Catalunya i a l'organització de l'esforç dels escriptors catalans en la conducció de la lluita antifeixista". Proa i Barcino són les editorials que mantenen l'ús del català de manera més o menys regular. L'últim gran llibre que va sortir a principis de l'any 1939 va ser el *Faust* de Goethe en traducció de Josep Lleonart, publicat per Edicions Proa. Mai no hi va haver literatura de guerra.

Suprimir: en

Suprimir: -

4.3.3 Conclusió

Durant la Guerra Civil la producció de llibres en català a Catalunya va baixar. Hi van contribuir diversos factors, com l'emmudiment forçat d'autors i editorials religioses i de dretes i l'atuïment d'altres escriptors. També hi van jugar dos elements més que s'agreujaren amb el temps: el problema del paper i el de l'energia elèctrica.

Aquests anys poden dividir-se en tres etapes:

Del juliol de 1936 al maig de 1937, amb una davallada considerable en l'edició; la resta del 1937, amb l'ajuda de la Generalitat, hi hagué una certa recuperació de la normalitat i a partir del gener del 1939, amb una profunda davallada i l'ocupació franquista.

Suprimir: que

5. ANGLE EDITORIAL: UN CAS PRÀCTIC

Angle Editorial és una empresa editorial independent que va ser fundada des de zero l'any 1992. No va ser fruit d'una reagrupació amb un canvi de nom. Forma part del Grup Transversal i d'Edi.cat (agrupacions de servei editorial).

Des de l'any 1992 l'editorial ha experimentat un creixement notori a

tots els nivells i ha canviat tant pel seu posicionament com per les innovacions tecnològiques del sector. Angle, en aquest sentit, ha passat per tres etapes:

De 1992 a 1995 Angle es troba en una fase inicial, on es dona a conèixer i comença a tirar endavant els primers encàrrecs editorials.

De 1995 a 2002 es comencen a editar les primeres col·leccions literàries pròpies d'Angle i es consolida l'estructura de l'editorial.

Del 2002 fins a l'actualitat és quan es consolida la línia literària que segueix l'editorial. Angle es fa un lloc important al mercat i es consolida com una editorial independent dins el panorama de fusions i grans grups editorials.

Angle Editorial té seu a Barcelona, on treballen unes 10 persones fixes entre editors, maquetadors/dissenyadors, gent de producció, premsa i administració. Tenint en compte que moltes tasques les poden fer externs, aquest és un nombre bo de personal, fins i tot seria excessiu si no es fessin serveis editorials.

Suprimit: hi

Les diferents feines que hi ha a l'editorial són les següents:

- **Director editorial:** proposa i segueix el pla editorial de cada any. És responsable de la línia editorial, de les temàtiques, del posicionament i del seguiment econòmic general de l'editorial com a projecte.
- **Editor:** busca i proposa llibres, té contacte amb les agències i autors, planteja els pressupostos i els calendaris per la seva viabilitat.
- **Producció:** demana el pressupost industrial i és el responsable d'aquesta part, tant pel que fa a costos com al càlcul del temps emprat per les feines.
- **Administració:** ha de saber en tot moment quin és l'estat de l'editorial en costos i vendes i fer prospectiva de la situació econòmica. També s'encarrega de la part més burocràtica de liquidacions de drets, control d'estocs, etc.
- **Prensa:** és la persona responsable, juntament amb l'editor, de presentar el llibre als mitjans i fer que el seu posicionament sigui l'adient perquè els lectors el reconguin, el comprin i el llegeixin.
- **Col·laboradors externs:** correctors, traductors, il·lustradors, dissenyadors, maquetadors....

Suprimir: k

El disseny d'un llibre es fa amb relació a la col·lecció que pertany i a allò que es vol transmetre al destinatari. En el cas d'Angle estan pensades per fer-ne marca i totes segueixen la mateixa pauta, cada col·lecció té unes característiques ja marcades. La tipografia és sempre la mateixa per a cada col·lecció i el marc de disseny també. Canvia la imatge que s'utilitza i que es busca d'acord amb el contingut del llibre (màxim atractiu possible per al lector).

Suprimir: en

Suprimir: l

L'elecció entre tapa dura o rústica està en relació amb els costos i el públic a qui s'adreça (un públic de 50 anys agraeix la tapa dura, i més si té un volum de pàgines considerable). També hi juga la relació qualitat preu que es transmet al comprador (un llibre de 35€ ha de ser de tapa dura o el client no quedarà content).

Suprimir: que

La **publicitat** d'Angle es reparteix bàsicament durant les campanyes de Nadal i de Sant Jordi. Els mitjans habituals són premsa escrita i ràdio (cada vegada més internet).

La **distribució** de les vendes es realitza habitualment a les llibreries. Com a canal secundari trobem la pàgina web (www.angleeditorial.com) i els encàrrecs directes.

El **gènere** més venut és la col·lecció Blanc i negre. Cal destacar *La Barcelona desapareguda*, de Josep M. Huertas i *L'esplendor de la Barcelona burgesa*, de Lluís Permanyer com a títols més venuts. Pel que fa a la narrativa de ficció, el llibre més venut és actualment *Foc latent*, de Lluïsa Forrellad. De no ficció *Un altre món*, d'Arcadi Oliveres.

Pel que fa a la **relació entre el cost de la producció i el benefici de les vendes** cal dir que quan es planteja un llibre s'ha de buscar un cost de producció que permeti arribar a un punt mort on aquest cost quedi cobert i es puguin guanyar diners, o com a mínim, no perdre'n. Però com tot en el món de l'edició, això és un risc i un s'ha d'arriscar: si creus que d'un llibre en vendràs 2.000 exemplars, no pots aplicar un cost de producció que et quedi cobert amb l'exemplar número 1.990, sinó que has d'amortitzar aquest cost de seguida que puguis. D'altra banda has de tenir en compte a qui t'estàs adreçant, si és a un públic jove el seu poder adquisitiu no és molt alt, així que hauràs de procurar reduir costos de producció per poder vendre el llibre més barat i que el comprin. Un llibre amb mala relació producció-preu-públic a qui s'adreça pot ser de gran qualitat, però si el lector el primer que veu és que és massa car, o molt luxós per a la seva butxaca (quan està buscant una novel·la per passar l'estona, per exemple), no es vendrà i no s'implantarà al mercat.

Edi.cat és una plataforma editorial pionera a Catalunya pel que fa a la venda de **llibres digitals**, que són llibres en format electrònic comercialitzats per marques som Sony. Es llegeix en ordinador, portàtil, mòbil, PDA i sobretot

Suprimir: l

Suprimir: e

e-reader. Els *e-readers* són dispositius de tinta electrònica que ofereixen una lectura molt bona, quasi com el paper, ja que no brillen ni cansen la vista. Els *e-books* tenen molts avantatges funcionals, ja que no ocupen espai i tenen força capacitat, no es fan malbé i són fàcils de transportar.

El món de l'edició s'ha transformat, s'ha digitalitzat. Cap editor pot ignorar aquesta realitat. La digitalització es un fenomen que ha aplegat l'àmbit musical, cinematogràfic, etc. L'editorial no serà menys. Segurament, durant molt temps conviuran els *e-books* amb el paper: ens mourem en un entorn híbrid.

La reacció en el públic de moment és mínima, molta gent no sap que existeix. S'espera que l'explosió del llibre digital sigui l'any 2010.

La plataforma editorial Edi.cat és un projecte fundat per tres editorials que el componen (Angle, Bromera i Cossetània) que vol innovar en el sector editorial, apostar per les noves tecnologies i impulsar i gestionar una plataforma de distribució d'*e-books* en català. També pretén donar un espai a tots els editors catalans a tenir-hi continguts i anar construint el portal de referència del llibre digital en català.

Fotografies facilitades per M. Valldeoriola, editora d'Angle: A l'editorial i presentació del llibre d'Arcadi Oliveres

6. LA DIGITALITZACIÓ I EL FUTUR

El món editorial català sembla haver-se confabulat en una reflexió sobre el seu propi desenvolupament i sobre una conjuntura que presenta els claroscurs d'una realitat sacsejada per canvis vertiginosos. Només la capacitat intel·lectual de l'autor, i no l'acció mateixa d'escriure, ha esdevingut immune a una revolució tecnològica que en el cas de l'edició afecta totes les fases de producció, des del processament dels textos fins a la impressió i manipulació de l'objecte final, passant pels sistemes de reproducció i gravat immersos de la digitalització.

"S'edita massa", sol dir-se com a primer diagnòstic d'una eventual crisi de creixement. El fet és que la dinàmica i estructura del sector, tot i acceptar el "problema" d'aquest excés productiu, no sembla que d'un dia per l'altre s'hi pugui afrontar per canviar-ne el signe i les conseqüències adverses que se'n deriven. Al contrari: els avenços tecnològics que diem conviden -o obliguen - a accelerar encara més els ritmes de producció de manera que la indústria editorial necessita alimentar constantment els seus engranatges amb nous títols, amb independència, sovint, de l'acollida que aquests puguin tenir en el mercat. La xifra global de prop de 70.000 títols nous impresos a tot Espanya en un any (2001), tot i que el 23,5 % correspongui a reedicions o reimpressions, és, segons l'opinió majoritària dels analistes, una xifra exageradament alta tenint en compte la demanda i els baixos nivells de lectura que es registren al país. En aquest punt, tant en percentatges com en xifres absolutes, hem arribat a superar França, on hi ha, no cal dir-ho, un mercat molt més consolidat. La febre editora -que probablement ha tocat sostre- fa que el circuit editor-distribuïdor-llibreter-magatzem-fons editorial es mogui a una gran velocitat i que la "devolució" actuï amb tota la seva violència. Mentrestant, tot i els reajustaments de les tirades, cada cop més primmirats, el producte literari esdevé una víctima especialment castigada per les urgències vitals del sector. Es queixen els escriptors que, llevat de l'èxit cantat, llevat del best seller inqüestionable, novel·les, memòries i llibres d'assaig excel·lents tenen

una vida comercial escassa. Si en un o dos mesos no hi ha una demanda suficientment fluïda, el llibre s'amaga a la prestatgeria i ben aviat se'l condemna al retorn, sovint immerescut. El producte atípic, el llibre escolar, la documentació professional, l'edició destinada íntegrament al mercat exterior... no sempre es comptabilitzen amb un mateix criteri. D'altra banda, pel que fa al volum de negoci, la dispersió geogràfica de segells editorials que depenen d'un mateix grup empresarial dificulta l'adscripció territorial d'alguns paràmetres quantitius. En tot cas, es pretén subministrar els elements per al diagnòstic que demana una realitat en transformació, de la qual Barcelona -com a capital catalana- n'exerceix, encara, una capitalitat inqüestionable.

Suprimir: às

El verdader impacte de la Revolució de la Informació només està començant. No és només la informació la que genera l'impacte, és el comerç a Internet. La xarxa, les dades processades, tot el que hi podem trobar en definitiva. No és l'efecte dels ordinadors solament. Internet és, avui en dia, el gegant de la informació de masses. La digitalització ens marca en tots els àmbits i l'e-book està a la cantonada. S'està produint una nova revolució de la informació, per alguns comparable a la de Gutenberg en el segle XV.

Suprimir: i

Suprimir: e

Suprimir: m

Suprimir: al

7. CONCLUSIONS

La impremta ha estat el resultat d'un llarg procés històric. És interessant veure la relació evident que hi ha entre els recursos dels quals disposaven les diferents civilitzacions al llarg de la història amb la seva escriptura. Els diferents usos dels instruments que feien servir i fins i tot els instruments mateixos així com també els materials. És curiós veure també l'endarreriment d'algunes cultures tot i l'abundància de recursos de què disposaven les seves contemporànies i veïnes. Així doncs, les característiques econòmiques marquen també (juntament amb la vessant intel·lectual i demogràfica) l'aparició de la impremta, hi són decisives. La revolució de la impremta es va produir gràcies a Gutenberg, tot i que molts personatges se la volien atribuir. Com a anècdota es pot destacar el fet que Gutenberg es volgués emportar tot el capital del descobriment separant-se del seu soci capitalista. El fet que els últims anys de la seva vida no es coneguin és curiós. Es parla de revolució de la impremta ja aquesta va suposar un canvi radical: la població ja no era analfabeta i, per tant, hi havia demanda de llibres. El nivell adquisitiu dels europeus de l'època permetia la compra de llibres, que van passar de les mans d'uns pocs privilegiats a tenir un abast molt més ampli. Els llibres són cultura i la cultura va arribar al poble.

Suprimit: e

Suprimit: en

Suprimit: va ser

El món editorial i totes les seves característiques burocràtiques són molt complicades. És un món molt ampli.

Un apartat molt interessant i que en el meu treball s'ha treballat poc és el de la producció durant la Guerra Civil i també l'abans i el després. En el treball m'he centrat en el durant ja que els altres dos són temes que han estat més treballats: En el període anterior trobem una producció regular que podria catalogar-se com a "normal", en el posterior hi trobem la dictadura i les prohibicions i tancaments. El durant és el període, doncs, que més m'ha interessat.

Per a les persones que es dediquen a les arts gràfiques, aquest món és un art com diu el mateix nom. S'ha de crear, dissenyar, i això implica imaginació i creativitat, una eina que no tothom té o conserva.

Suprimit: propi

Amb l'elaboració del present treball també he après com s'edita un llibre, com funciona una editorial i he conegut les editorials catalanes de manera general.

Com a reflexió final cal dir que és evident que la digitalització que la nostra tecnologia ens està oferint és a la cantonada. Amb els llibres no serà diferent. El llibre digital està creixent en vendes i es preveu que el seu *boom* es produeixi durant l'any que acabem d'entrar. Així doncs, en l'actualitat ens movem en un entorn híbrid. En el mercat hi trobem llibres digitals i en paper. Especular sobre si el llibre digital substituirà les edicions sobre paper és improcedent i no es pot saber amb exactitud. Temps al temps.

Suprimir: està

Suprimir: en el

8. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I ALTRES

FONTS

PLANETA SEDNA. Historia de la imprenta. Grandes inventos de la Edad Moderna. [En línia].

<http://www.portalplanetasedna.com.ar/la_imprenta.htm>

[Consulta: 22 octubre 2009]

PETER F. DRUCKER. Detrás de la revolución de la información.

<<http://www.lafactoriaweb.com/articulos/drucke13.htm>>

[Consulta: 22 octubre 2009]

ÁVILA, RAÚL. De la imprenta a internet: la llengua espanyola i els mitjans de comunicació massiva. 2006.

<http://www.portalcomunicacion.com/cat/bib_ref_txt.asp?id_nov=115>

[Consulta: 23 octubre 2009]

VIQUIPÈDIA. Impremta.

<<http://ca.wikipedia.org/wiki/Impremta>> [Consulta: 22 octubre 2009]

VIQUIPÈDIA. Història de la tipografia.

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Hist%C3%B2ria_de_la_tipografia>

[Consulta: 22 octubre 2009]

INSTITUT RAMON LLULL. La indústria editorial a Catalunya. Barcelona, 2007

<<http://www.frankfurt2007.cat/cat/arxius/llobres.pdf>>

[Consulta: 25 novembre 2009]

ESTHER. Història de l'escriptura fins a la invenció de la impremta

<<http://esther-agm1.blogspot.com/2007/11/des-de-fa-milers-danys-lhome-ha.html>>

[Consulta: 22 octubre 2009]

VIQUIPÈDIA. Escriitura.

<<http://ca.wikipedia.org/wiki/Escriitura>> [Consulta: 22 octubre 2009]

AJUNTAMENT DE BARCELONA. Els futurs de la indústria editorial. Grans reptes del món del llibre. Barcelona, 2005

<<http://www.bcn.es/cultura/docs/SimposiArtsGrafiquesCat.pdf>>

[Consulta: 2 desembre 2009]

EDI.CAT. Edicions digitals en català.

<www.edi.cat>

UNIVERSITAT DE BARCELONA. TAEDIUM. Escriitura romana.

<http://www2.ub.edu/contrataedium/ordit/cultura_escrita/escrip_romana/escrip_romana.htm>

[Consulta: 2 novembre 2009]

MUÑOZ MOLINA, SALVADOR. Incipit Titivillus. Taller d'escriitura antiga. València.

<http://fotoscultura.iespana.es/escriitura_valenciano.pdf>

[Consulta: 25 d'octubre de 2009]

ALUJA, OCTAVI. Pergaminum. L'art del llibre. 2008

<<http://www.pergaminum.com/caligrafia.html>>

[Consulta: 23 d'octubre de 2009]

ARNAU. Scriptorium. Del copista medieval al blogger. 2005

<<http://www.escriptorium.com/articulos/del-copista-medieval-al-blogger/>>

[Consulta: 23 octubre 2009]

WIKILINGUA. Història del llibre.

<http://www.wikilingua.net/ca/articles/h/i/s/Historia_del_libro.html>

[Consulta: 22 octubre 2009]

WIKILINGUA. Copista.

<<http://www.wikilingua.net/ca/articles/c/o/p/Copista.html>>

[Consulta: 22 octubre 2009]

BARCELONA METRÒPOLIS MEDITERRÀNIA. El món editorial català. Un diagnòstic indefugible. 2003

<http://www.bcn.es/publicacions/b_mm/bmm60/bmm60_1.htm>

[Consulta: 25 novembre 2009]

Suprimir: '

Formatat: Color de la lletra:
Vermell

BARÓ LLAMBIAS, MÒNICA. Les edicions infantils i juvenils de l'editorial Joventut (1923-1969). Barcelona, 1996.

<http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UB/AVAILABLE/TDX-0724106-112503//00.MBL_PREVI.pdf>

[Consulta: 18 novembre 2009]

BALLESTÉ, RAMON. Tipus mòbils.

<<http://blocs.xtec.cat/ramonballeste/2009/10/12/tipus-mobils/>>

[Consulta: 28 desembre 2009]

CREXELL, JOAN. El llibre a Catalunya durant la Guerra Civil. Publicacions l'Abadia de Montserrat. 1a edició. 1990.

Suprimir: ISBN 13
9788478261390.